

Mubera Pulo

Vasijetnama iz Orijentalne zbirke Zavičajnog muzeja u Visokom

Apstrakt: U radu je predstavljen obrazac vasijetname iz 1922. god. u izdanju Islamske dioničke štamparije u Sarajevu, oporučitelja Teufika Šehovića iz Visokog. Vasijetnama je dio fundusa Orijentalne zbirke Zavičajnog muzeja – Visoko. Dokument je štampan na arebici (arapskim pismom na bosanskom jeziku), sa ručno unesenim podacima na osmanskome jeziku. Rad donosi transkripciju štampanog obrasca vasijetname s arebice na latinicu, transkripciju i prijevod obrasca vasijetname s arapskog jezika na bosanski jezik te transkripciju i prijevod ručno unesenih podataka s osmanskog jezika na bosanski jezik. Također, na kraju se donosi i rječnik manje poznatih riječi. Oporučitelj Šehović daje veliku potporu razvoju vjerskog života za nekoliko džamija i mekteba u Visokom te ovaj primjerak vasijetname sa svim svojim specifičnostima daje originalan materijal i nove informacije za izučavanje pisane baštine kao jednog od značajnih elemenata kulturnohistorijskog naslijeđa Visokog u periodu između dva svjetska rata.

Ključne riječi: vasijetnama, Orijentalna zbirka Zavičajnog muzeja – Visoko, Islamska dionička štamparija u Sarajevu, arebica, osmanski jezik, oporučitelj Teufik Šehović

Uvod

Vasijetnamom (ar. *waṣīyya*: savjet; oporuka + perz. *name*: pismo, knjiga, potvrda) se naziva oporuka u formi pisanog dokumenta koja je nekada bila često zastupljena u duhovnoj kulturi Bošnjaka muslimana.¹ Bez obzira na to da li se radi o rukopisu ili štampanom dokumentu, sadržaj vasijetnama općenito, pa tako i vasijetname koja je predmet našeg istraživanja, ne bavi se tematikom podjele imetka među nasljednicima.² Veliki broj vasijetnama prvenstveno sadrži upute koje se

¹ O običaju sastavljanja vasijetname v. Hangi 2009: 185–204.

² Više o osnovnim tipovima vasijetnama v. Gadžo-Kasumović 2006–2007: 51.

odnose na praktične i precizno objašnjene, stoljećima općeprihvaćene tradicionalne vjerske aktivnosti primjenjivane u smrtnom času, neposredno poslije smrti, tokom priprema za ukop kao i za vrijeme samog ukopa umrlog muslimana.

Pored uputa o postupcima vezanim isključivo za smrt, česta je praksa da vasijetnamom oporučitelj zavješta i dio imetka za otkup dugova, materijalne i duhovne prirode, javnih ili tajnih. Realizacija samog čina otkupljivanja treba biti u skladu sa šerijatskim propisima³ i u duhu vjerskih običaja muslimana.⁴ Također, gotovo u pravilu, vasijet(nam)om se oporučuje i određena svota novca za otkupljenje određenih propusta i grijeha, prema Bogu ili drugim stvorenjima, a oporučitelj također često ostavlja u amanet svojim nasljednicima činjenje još bogougodnih djela u njegovo ime.

Shodno individualnim mogućnostima, vasijetnamom oporučitelj često ostavlja dio imetka i u dobrotvorne svrhe, s ciljem da pomogne rad određenih institucija od općedruštvenog značaja kao i rad vjerskih institucija.

U duhu načela temeljnih izvora islamske vjere, veoma je važno da musliman ostavljajući oporuku ispunjava propisanu vjersku dužnost i na taj način postiže Božije zadovoljstvo. Vasijetom odnosno njegovom pisanom formom izvršava se islamska vjerska dužnost propisana Kur'anom⁵ i preporučena sunetom,⁶ a odnosi se na svakog muslimana koji raspolaže s dovoljno imetka kako bi se vasijet mogao provesti u djelo.

Vrlo važan i često zastupljen dio sadržaja vasijetname je i amanet oporučitelja svojim najbližim da se ponašaju u skladu s islamskim načelima i da život na ovom svijetu završe kao vjernici muslimani.⁷

Pored duhovnog, vasijetnama ima i vrlo važan praktični efekat – oporučitelj vrlo jasno i diskretno objašnjava željene postupke uz precizno određene novčane iznose.

³ Propisi islamske vjere, propisi vjerozakona.

⁴ Riječ je o običaju podjele novca siromašnim kao iskupljenje za grijeh. Detaljnije v. Mulahalilović 2005: 276–277.

⁵ Kur'an, sura II, ajet 180 ("Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima.")

⁶ Buhari 2009: 589 (hadis br. 2738).

⁷ Kur'an, sura II, ajet 132 ("I Ibrahim ostavi u amanet to sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani.'")

Da bi vasijetnama bila validna, neophodno je da budu ispunjeni određeni uslovi: psiho-fizičko zdravlje oporučitelja kao i dva svjedoka koji se potpisuju i potvrđuju svoje prisustvo. Osim toga, za dalje postupanje i realizaciju vasijetname uobičajeno je imenovanje osoba koje će je provesti u djelo odnosno nadgledati njenu realizaciju: vasi muhtar⁸ i vasi nazir⁹.

Sam vasijet odnosno vasijetnama u praksi se obično sastavlja pred kraj života, u poznijim godinama i tokom bolesti, iako je preporučeno da musliman koji ima imetak ne smije dozvoliti da bude niti jedan dan bez napisane oporuke.¹⁰ Stoga, samim činom sastavljanja ove vrste dokumenta musliman ima za cilj postizanje Božijeg zadovoljstva djelom koje će mu, između ostalih dobrih djela, biti od koristi.

O porijeklu i formi vasijetname Teufika Šehovića

Vasijetnama iz 1922. god. nalazi se u fundusu dokumenata Orijentalne zbirke Zavičajnog muzeja – Visoko pod inventarnim brojem 62. Dokument je muzeju poklonio Nazif (Adema) Nazifović iz Visokog 2003. godine.¹¹

Vasijetnama je pripadala Teufiku Šehoviću iz Visokog.¹² Štampana je u formi obrasca napisanog na bosanskom jeziku arapskim

⁸ Izvršilac oporuke

⁹ Osoba koja vrši nadzor nad provođenjem oporuke.

¹⁰ Buhari 2009: 589 (“Dužnost je svakog muslimana koji ima nešto za oporuku, da ne prenoći ni dvije noći, a da njegova oporuka ne bude kod njega napisana.”)

¹¹ Nazif Nazifović (1935–2019) je navedenu vasijetnamu pronašao među starim knjigama koje je zatekao u kući u kojoj živi. Kuća se nalazi na uglu ulica Hadži Hasanova i Alije Izetbegovića, a kupio ju je njegov otac Adem Nazifović po dolasku iz Albanije u Visoko od porodice Zečević, oko 1920. godine. U kući do spomenute, u današnjem Hadži Hasanovom sokaku, živio je hafiz Salih-ef. Hadžiibrahimović (u. 1954) koji je naveden kao vasi muhtar, a inače daidža oporučitelja vasijetname.

¹² Prema kazivanju Teufikovog sestrića Esada Durajlića, dipl. ing. šumarstva (1928) iz Visokog, Teufik Šehović, sin Saliha i Zumrete (r. Hadžiibrahimović), rođen je 1894. god. u uglednoj i bogatoj trgovačkoj porodici u Visokom. Nakon osnovne škole roditelji ga šalju na školovanje u istanbulski licej. Tokom I sv. rata kao vojni obveznik mobilisan je iz Istanbula u Beč, gdje je radio u Glavnoj vojnoj pošti sve do kraja rata. Po završetku rata 1918. god. vraća se u Visoko gdje mu se pogoršava zdravstveno stanje te u proljeće 1923. god. umire od posljedica tuberkuloze. Sahranjen je u Velikom mezarju kod betonskog mosta u Visokom.

pismom – arebicom.¹³ Obrazac vasijetname štampala je Islamska dionička štamparija u Sarajevu¹⁴ na (4) četiri lista – dvolisnici dimenzija 25 x 40 cm.¹⁵ Ručno uneseni podaci pisani su na osmanskome turskom jeziku¹⁶ crnim mastilom. Vidljiva su oštećenja na rubovima oba lista kao i u središnjem dijelu dokumenta usljed presavijanja i dotrajalosti. Papir dokumenta je požutio, tanji. U vasijetnami je registrirano ime oporučitelja, ime lica zaduženog za izvršenje oporuke i lica koje nadzire njeno izvršenje, te imena dvojice svjedoka, sve bez potpisa. Datirana je 19. rebiul-ahira 1341. hidžretske godine, što odgovara 9. 12. 1922. godini.¹⁷ Vasijetnama nije ovjerena pečatom niti sudski registrirana.

¹³ Arebica je specifičan oblik arapskog pisma prilagođenog fonetskom sistemu bosanskog jezika. Bošnjaci su je koristili tokom osmanskog perioda pa sve do prvih decenija XX st. za pisanje tekstova na maternjem jeziku. Zbog neujednačenosti i nedosljednosti u prilagođavanju arapskog pisma bosanskom jeziku, te nastale potrebe za štampanjem i unifikacijom grafema pisma arebice, Mehmed Džemaludin Čaušević (1870–1938) izvršio je reformu arebice. Više v. na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3488>. Posljednja knjiga štampana arebicom je Fikhul-ibadat Muhameda Seida Serdarevića, štampana u Sarajevu 1941. god., dok je u ličnoj prijepisci upotrebljavana i poslije II sv. rata.

¹⁴ Islamska dionička štamparija djelovala je u Sarajevu u periodu od 1905. do 1948. godine. Više o radu Islamske dioničke štamparije vidi: Rešidbegović 2001: 221–226.

¹⁵ Obrasci vasijetnama štampani u Islamskoj dioničkoj štampariji su prve štampane vasijetname na bosanskom jeziku arapskim pismom (Gadžo-Kasumović 2006–2007: 69).

¹⁶ Shodno činjenici da je oporučitelj Teufik Šehović pohađao srednju školu u Istanbulu tokom prve decenije XX st., poznao je osmanski turski jezik te se može pretpostaviti da je lično popunio obrazac vasijetname. Međutim, nije isključeno da je to uradio njegov opunomoćenik/vasi muhtar, koji je ujedno njegov daidža hafiz Salih-ef. Hadžiibrahimović, a iz rada M. Omerdića saznajemo da je kao imam službovao u Čaršijskoj – Šerefudin džamiji u Visokom (v. Omerdić 2000: 33). No, mnogo smo bliže prvoj pretpostavci.

¹⁷ Hidžretska/muslimanska godina zasniva se na računanju vremena po mjesečevoj godini sa 12 lunarnih mjeseci, gdje se početak svakog mjeseca određuje na osnovu viđenja mlađaka. Za početak mjerenja vremena po hidžretskom kalendaru uzima se Hidžra. Hidžra kao historijski događaj označava preseljenje poslanika Muhammeda iz Meke u Medinu (tadašnji Jesrib) i uzima se za početak islamske ere. Preseljenje se desilo 622. godine. Iako tačan datum Hidžre nije usaglašen, većina islamskih autoriteta se slaže s tim da se desila u periodu od 13/14. septembra do 23/24. septembra 622. godine. Određivanje Hidžre kao početka islamske ere datira od drugog halife – Omera ibn el-Hattaba (između 16. i 18. god. nakon Hidžre), koji je predložio za prvu godinu računanja islamske ere godinu Hidžre. Budući da je kalendar već bio utvrđen Kur'anom (IX, 36), zadržani su mjeseci i muharemu je zadržan kao prvi mjesec, tako da je era započela ne sa danom Hidžre, nego sa prvim danom mjeseca muharema

O sadržaju štampanog teksta obrasca vasijetname

Sadržaj štampanog teksta obrasca vasijetname napisan je po uzoru na poznatu Bergivijinu vasijetnamu,¹⁸ odnosno po uzoru na jedan njen dio. Bergivijina vasijetnama ili jednostavno "Bergivija" je bila osnovni priručnik iz kojeg se stjecalo znanje o temeljima islamskog vjerovanja u mektebima, odnosno u osnovnim školama diljem Osmanskog Carstva. Modificirano i prerađeno poglavlje iz izvornog Bergivijinog djela koje se odnosi na postupak s umirućim i/ili umrlim poslužilo je kao osnova za štampani tekst obrasca vasijetname na bosanskom jeziku kojom se u našem radu bavimo.¹⁹ Nemamo pouzdanih saznanja ko je autor teksta obrasca vasijetname na bosanskom jeziku²⁰ niti znamo tačnu godinu štampanja obrasca.²¹

Obrazac vasijetname tematski se može podijeliti na pet poglavlja.

Prvo poglavlje počinje invokacijom – zahvalom Allahu i slavljenjem poslanika i njegove časne porodice. Potom je rukom upisano ko vasijet čini, srez i džemat u kojem živi te ukupan novčani iznos koji oporučitelj izdvaja za potrebe izvršenja oporuke: "Teufik, sin Salihage

godine Hidžre. Taj prvi dan bio je petak i pada na dan 16. jula 622. godine. Vidjeti: Smailagić 1990: 245.

¹⁸ Izvorno djelo "Wasiyyatu Muhammad ibn pir Ali Bergivi" ili "Risale-i Bergivi" poznato i pod skraćeni nazivom "Bergivija" ili samo "Vasijetnama" napisao je turski teolog iz 16. st. Muhammed ibn Pîr 'Alî Bergivî (ili Bergilî ili Birgevi, u. 980. ili 981. / 1572–74) po kojem je djelo i nazvano. Djelo je napisano na osmanskome turskom jeziku. U Bosni i Hercegovini se koristila sve do početka 20. st., zbog čega se veoma mnogo prepisivala, a kasnije i štampala i prevela na bosanski jezik.

¹⁹ Štampani obrasci vasijetnama na arebici su, kao i vasijetname na osmanskome jeziku, nastale po uzoru na poglavlje iz Bergivijine vasijetname koje se odnosi na postupanje s umirućim i umrlim. Vidjeti: Gadžo-Kasumović 2006–2007: 51–52.

²⁰ Reisul-ulema Džemaludin Čaušević (1870–1938) preveo je "Bergiviju" na bosanski jezik u izdanju uredništva časopisa "Tarik" 1326/1908, nakon čega je prevod doživio još tri izdanja 1327/1909, 1330/1912. i 1331/1913. Postoji realna mogućnost da je tekst štampanog obrasca vasijetname na bosanskom jeziku, a po uzoru na Bergivijinu "Vasijetnamu", upravo sastavio reis Čaušević ili neko od članova redakcije lista "Tarik". No, do pouzdanih saznanja o ovom pitanju još uvijek nismo došli. Inače, Džemaludin Čaušević svojim prosvjetiteljskim radom dao je nemjerljiv doprinos u kulturnoobrazovnom procesu Bošnjaka početkom 20. stoljeća.

²¹ Iako na obrascu nema godine štampanja, shodno činjenici da je valuta navedena u obrascu vasijetname austrougarska kruna/heler, okvirno se može reći da je mogao biti štampan u periodu od 1908. (kada je prevedena na bosanski jezik Bergivijina "Vasijetnama") pa najkasnije do početka 1919. god., kada je Ministarski savjet Kraljevine SHS odlučio da državni novac budu dinari. Više v. Geiger-Ostajmer 2019: 113.

Šehovića, srez Visoko, džemat Hadži Hasanov, ukupno trideset hiljada kruna za vasijet” (*Teufik bin Salih aga Šehović, Visoko kazası, Hadži Hasan džemâ’atı, cem’an otuz bin kruna vasiyyet için*).

U nastavku su upute o postupanju bližnjih s oporučiteljem u momentu kada se razboli i kad bude na smrtnoj postelji. Upute sadrže detaljna pojašnjenja o načinu na koji se prisutni trebaju ophoditi s oporučiteljem kad mu dođe smrtni čas, kao i njegove poruke vezano za postupke njegovih bližnjih i prijatelja neposredno nakon njegove smrti. Na kraju ovog poglavlja navedena su i rukom upisana imena vasi muhtara (*Hadžiibrahimović hafiz Salih*) i vasi nazira (*Limo Mustafa efendi*).

U drugom poglavlju su uputstva sa pojašnjenjem institucije vasijeta sa šerijatske tačke gledišta, odnosno upute kako se treba odnositi prema ovoj obavezi shodno različitim slučajevima.

U trećem poglavlju ukratko se pojašnjava sam postupak činjenja vasijeta.

U četvrtom poglavlju, u uvodnom dijelu, navedene su upute sa redoslijedom prioriteta u izvršenju oporuke te zatim šta sve nije ispravno vasijetiti.

U petom poglavlju taksativno je navedena svrha za šta se sve vasijet čini, podijeljeno na četiri kategorije (deredže). Shodno svrsi predviđenoj za vasijet, ostavljen je prostor za popunjavanje novčanih iznosa koje oporučitelj daje (vasijet čini) kao mogućnost otkupa za eventualno učinjene propuste i grijeha prema ljudima, prema Bogu ili prema samom sebi u tadašnjoj novčanoj valuti: helerima i krunama.

Prva kategorija (deredža) u ovom poglavlju odnosi se na dug, propuste, štetu ili nepravdu nanesenu ljudima odnosno na otkup grijeha eventualno počinjenih prema drugim ljudima.²²

U drugoj kategoriji (deredži) navedene su rubrike za otkup propusta nastalih neispunjavanjem osnovnih islamskih vjerskih dužnosti, odnosno dužnosti prema Bogu (namaz, post, zekat, hadž).²³

Treća kategorija (deredža) odnosi se na eventualno počinjene propuste i grijeha prema ljudima ili prema Bogu, odnosno na otkup navedenih.²⁴

²² U ovoj kategoriji oporučitelj nije popunio nijednu ponuđenu rubriku.

²³ U ovoj kategoriji oporučitelj je popunio samo jednu ponuđenu rubriku, a odnosi se na otkup propuštenih namaza – “Iskat-i salat” s upisanim iznosom koji se vasijeti.

²⁴ U ovoj kategoriji oporučitelj nije popunio nijednu od ponuđenih rubrika u obrascu dokumenta.

U četvrtoj kategoriji (deredži) navedene su aktivnosti za koje su predviđene novčane naknade u vezi sa pripremom umrlog za ukop, zatim naknada za eventualno uskraćena prava (hakove) roditelja, komšija i ostalih ljudi te naknade za one koji će se pobrinuti da se vasijet izvrši.²⁵

U ovom dijelu vasijetname su i rubrike za upisivanje podataka o oporučitelju: godina rođenja, ime oba roditelja, ime svjedoka, datum “kad se vasijet činilo” i ime oporučitelja.²⁶

Na kraju dokumenta je kratka napomena i naziv štamparije koja je odštampana obrazac.

Sadržaj ručno unesenih podataka u obrascu vasijetname

Vidljivo je na prvi pogled da ponuđene rubrike u petom poglavlju obrasca koje se odnose na svrhu vasijeta, sa predviđenim prostorom za popunjavanje novčanih iznosa, najvećim dijelom zapravo nisu popunjene ni po jednoj rubrici u četiri ponuđene kategorije (deredže). Umjesto toga, oporučitelj rukom upisuje naknadno nove rubrike oporuke, sa specifičnom, potpuno drugačijom svrhom. Od ponuđenih rubrika u svrhu vasijeta, u prvoj kategoriji (na prvoj deredži) nije upisan nijedan iznos. U drugoj kategoriji (na drugoj deredži) je upisan samo iznos za otkup propuštenih dnevnih molitvi (*Iskat-i salât*). U trećoj kategoriji (na trećoj deredži) od ponuđenih rubrika u svrhu vasijeta nije upisan nijedan iznos. Za opremanje i zamotavanje u mrtvački pokrov – tedžhiz i tekfin – i sve ostalo kabursko (*ve sâir kabûraların cümlesi*), te za direke nišana (*nişân taşları*), popunjene su rubrike s upisanim iznosima u četvrtoj kategoriji (na četvrtoj deredži) vasijeta. U nastavku, kao nova rubrika, upisano je “prve godine na Bajram za kurban” (*birinci sene bâyramda kurbân için*) i “prve godine učaču hatme šerif” (*birinci sene Hatm-i şerîf okuyana*) sa novčanim iznosima predviđenim za tu svrhu. Pošto ne prati redoslijed ponuđenih rubrika, oporučitelj

²⁵ U ovoj kategoriji oporučitelj je popunio samo jednu ponuđenu rubriku – “Tedžhiz i tekfin i ostalo” s upisanim iznosom koji se vasijeti te još jednu rubriku – “Za ograde kabura i nišane” uz koju je dopisano rukom “Direke nišana” i iznos za tu namjenu.

²⁶ Popunjene su rubrike: “Svjedoci prisutni ovdje” s upisanim imenima dvojice svjedoka, “Datum kad se je vasijet činilo” s upisanim datumom hidžretske godine te ime oporučitelja.

na kraju obrasca upisuje rukom kao nove rubrike “Hedija za mog vasi muhtara” (*vasî-i muhtârim hediyyesî*) i “Hedija za mog vasi nazira” (*vasî-i nâzirim hediyyesî*) iako u tekstu obrasca već postoje ponuđene rubrike u istu svrhu. Posljednja novoupisana rubrika je “Za razne troškove” (*Masârif-i müteferrikası için*).

Za naš rad posebno su interesantne ručno dopisane rubrike, sa evidentiranim novčanim iznosima vrlo specifične namjene – za finansijsku potporu dijela lokalne muslimanske vjerske zajednice, uključujući vjerske objekte, vjerske službenike i polaznike osnovnih vjerskih škola (mekteba). Oporučitelj vrlo precizno navodi svrhu i novčani iznos namijenjen za tu svrhu – popravku jednog mekteba (muslimanska osnovna vjerska škola) i džamije, novčane nagrade imamima i mujezinima nekoliko visočkih džamija kao i būli mekteba u jednoj visočkoj mahali, te polaznicima tog istog mekteba. Tako se u nastavku vasijetname eksplicitno navode:

– popravka mekteba u Alaudinovoj mahali	1000 kruna
– hedija ²⁷ za būlu mekteba u Hadži Ibrahimovoj mahali	500 kruna
– (hedija) i za učenike spomenutog mekteba	250 kruna
– za popravku Rosuljačke džamije	1000 kruna
– hedija za imama Novobrdske džamije	500 kruna
– hedija za mujezina gore spomenute džamije	300 kruna
– hedija za imama Hadži Hasanove džamije	600 kruna
– hedija za mujezina gore spomenute džamije	300 kruna
– hedija za imama Alaudinove džamije	600 kruna
– hedija za mujezina gore spomenute džamije	400 kruna
– hedija za imama Hadži Muruvet džamije	500 kruna
– hedija za mujezina gore spomenute džamije	300 kruna
– hedija za mujezina Rosuljačke džamije	250 kruna
– hedija za imama Alaudin Kebir džamije	300 kruna
– hedija za mujezina gore spomenute džamije	200 kruna

Na kraju, oporučitelj upisuje i navodi još i:

– hedija za staranje o siromašnoj djeci i	300 kruna
– hedija za Aliju, kćer našeg sluga	2000 kruna

²⁷ Dar, poklon (ar. *hâdiyyä*, tur. *hediye*), Škaljić 1979: 325.

Kako se može vidjeti u rubrikama koje je upisao, od ukupnog iznosa 30.000 kruna za vasijet oporučitelj nešto manje od polovine novca vasijeti za otkup svojih propuštenih namaza i postupak pripreme za ukop (12.700 kruna), te za nišane, kurban i hatmu prve godine nakon smrti (3.400 kruna). Ostatak novca (13.900 kruna) oporučitelj ostavlja manjim dijelom (4.700 kruna) izvršiocu i nadziratelju izvršenja oporuke te za razne troškove, dok veći dio preostalog novca (9.200 kruna) vasijeti u dobrotvorne svrhe kao poklon vjerskim objektima, službenicima i djeci koja pohađaju vjerske škole kao i siromašnoj djeci.

O društveno-ekonomskom položaju IZBiH u kontekstu sadržaja iz vasijetname

Kako se vidi iz prethodno navedenih podataka, oporučitelj je dio novčanih sredstava namijenio za rad lokalne islamske zajednice kojoj i sam pripada. Ne analizirajući izbor džamija i mekteba, kao i vjerskih službenik/ca: imama, mujezina i būle, možemo zaključiti da oporučitelj ima izuzetnu potrebu i želju da podrži i pomogne muslimanske vjerske ustanove u svom rodnom gradu i da novčanim priložima, putem oporuke (vasijeta), dā vlastiti materijalni doprinos radu i aktivnostima vjersko-prosvjetnih ustanova u Visokom.²⁸

U kontekstu vremena nastanka vasijetname, potreba Teufika Šehovića, jednog mladog i obrazovanog muslimana Bošnjaka, da materijalno pomogne stanje lokalne Islamske vjerske zajednice, odnosno odgojno-obrazovnih ustanova – mekteba i džamija, kao i njihovih službenika, zasigurno je rezultat i izrazito nepovoljne društveno-ekonomske i političke situacije u kojoj se nalazila bošnjačka nacionalna zajednica tokom austrougarskog perioda, a i kasnije. Vrijeme je to kad se bošnjački nacionalni korpus postepeno suočava sa stvarnošću pokušavajući se prilagoditi novoj kulturi i civilizaciji, kao i promjenama

²⁸ Kreševljaković u svom radu iz 1934. god. navodi da u Visokom ima devet džamija, kao i da je 1640. god. u Visokom bilo sedam džamija i danas poznatih, a da su kasnije sagrađene još dvije, Rosuljačka i džamija na Novom brdu. "Uz neke džamije postojali su i mektebi, ali se ne zna koliko ih je bilo. Spomenuto je da je jedan mekteb sagrađio prije kolovoza 1526. Hadži Mustafa sin Ishakov, a od davnine postoji jedan uz Šerefudinovu džamiju." Vidjeti više: Kreševljaković 1934: 24–28.

koje ona donosi,²⁹ tako da je trebalo reorganizirati kako ekonomsku tako i vjersko-prosvjetnu komponentu života Bošnjaka.

Nakon završetka I sv. rata 1918. god. osnivanjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca Bošnjaci su potpuno marginalizirani, obespravljani i svedeni na "vjerski element". U takvoj situaciji podrazumijeva se i da je položaj Islamske zajednice izuzetno loš. Zakonom o Islamskoj vjerskoj zajednici iz 1930. god. IVZ prestaje biti autonomna i prelazi u nadležnost Ministarstva pravde Kraljevine SHS koje upravlja radom Islamske zajednice. U takvoj konstelaciji stvari evidentno je vrlo slabo materijalno stanje vjerskih obrazovnih ustanova, posebno početnih mekteba, kao i trajno aktuelan nedostatak stručnog kadra i udžbenika, što se zasigurno odnosilo i na tadašnje Visoko.

Porijeklo i društveni status oporučitelja

Sadržaj novoupisanih podataka u dokumentu upućuje na obrazovnu i socioekonomsku dimenziju života i ličnosti oporučitelja, kao i njegove porodice, u periodu između dva svjetska rata u Visokom. Oporučitelj Teufik Šehović potječe iz veoma imućne i napredne porodice, o čemu svjedoči i samo postojanje ove vasijetname, jedne od rijetkih i jedine nama poznate vasijetname ovog tipa iz Visokog. Vasijetnamu ovakvog sadržaja mogao je sastaviti imućan čovjek koji raspolaže viškom sredstava i taj višak sredstava ulaže u dobrotvorne svrhe. Teufikova porodica je bogata i ugledna trgovačka porodica u Visokom. Teufikov otac Salihaga Šehović, rodnom iz Trebinja, bio je poznati trgovac prodaje robe na veliko. Kao vrlo cijenjen i poštovan od sugrađana, u periodu od 1909. do početka 1914. god. bio je gradonačelnik Visokog. Pripadao je naprednom građanskom sloju proevropski orijentiranih Bošnjaka. Jedan je od osnivača i prvih članova Povjerenstva i Mjesnog odbora kulturno-prosvjetnog društva "Gajret" u Visokom iz perioda od osnivanja društva 1903. do 1910. god., kao i jedan od osnivača Muslimanske čitaonice u Visokom.³⁰ Pridavajući veliki značaj vjerskom ali i svjetovnom obrazovanju, Salihaga šalje svog sina Teufika na školovanje u

²⁹ "Do austrougarske okupacije nije u Bosni i Hercegovini postojala posebna vjerska organizacija, budući da je i sama osmanska država bila islamska." Vidjeti više: Hasanović 2008: 137.

³⁰ Džajić 2014: 94, 229.

istanbulski licej – prestižnu i popularnu školu u osmanskoj prijestolnici koja mu je mogla dati “solidnu intelektualnu osnovu”.³¹

O jeziku ručno unesenih podataka

Specifikum novounesenih rubrika dokumenta jeste i jezik na kojem su napisane. Iako je obrazac vasijetname štampan arebicom, tj. na bosanskom jeziku – sve ručno unesene rubrike su napisane na osmanskome turskom jeziku. To daje jednu sasvim novu i vrlo interesantnu dimenziju dokumentu. Oporučitelj je dopisao nove rubrike, koje su uz to napisane na osmanskome jeziku. Korištenje osmanskog jezika pri upisivanju podataka u dokumentu upućuje nas na zaključak da je oporučitelj bio za tadašnje vrijeme obrazovan čovjek, pripadnik društvene elite, jer je samo uži krug ljudi, krug bošnjačke inteligencije, poznao i koristio turski jezik, pored službene i u privatnoj korespondenciji. Čak i u osmanskoj Bosni vrijedilo je isto pravilo, jer su “obrazovanje koje je podrazumijevalo poznavanje i turskog i arapskog stjecali pojedinci”.³² Činjenica je da je vasijetnama sastavljena u historijskom periodu u kojem su bošnjački intelektualci već uveliko radili na kulturnom preporodu Bošnjaka u Bosni i Hercegovini i mada već odavno nije bila na snazi upotreba osmanskog turskog jezika kao jezika službene komunikacije, turski jezik su i dalje u privatnoj korespondenciji koristili njegovi poznavaoци. U takvoj konstelaciji stvari proizlazi zaključak da je boravak i školovanje u Istanbulu snažno utjecalo na oporučitelja te da je u ovom slučaju svjesno iskoristio poznavanje turskog jezika, za koji su ga zasigurno trajno vezala iskustva tokom obrazovanja.

³¹ Budući da kazivač Esad Durajlić (1928), kojem je Teufik Šehović bio daidža, školu naziva istanbulski licej, pretpostavljamo da je riječ o Galatasaraj gimnaziji u Istanbulu, jer su je pohađala djeca i mladi iz različitih naroda i religija. Spada u 100 najpopularnijih škola u Istanbulu. Više v. na: <https://www.trt.net.tr/bosanski/kultura-turizam-i-umjetnost/2013/09/28/100-najpopularnijih-skola-u-istanbulu-23822>.

³² Filan 2014: 160.

Tekst vasijetname³³

Transkripcija štampanog teksta na bosanskom jeziku arapskim pismom – arebica

Transkripcija sa prijevodom štampanog teksta na arapskom jeziku

Transkripcija sa prijevodom ručno unesenih podataka na osmanskome turskom jeziku

Strana 1

Vasijetnama

Bismillāhi ve-l-hamdulillāhi ves-selāmu ‘alā Resūlillāhi ve ‘alā āli Resūlillāhi³⁴

3. Ovo je vasijet fakira i hakira ***Teufik bin Salih aga Šehović, Visoko kazasi, Hadži Hasan džemâ’ati, cem’an otuz bin krana vasiyyet için***³⁵
4. Ja svojoj braći vasijet činim, da mi napominju da Ihlasi Šerif učim onda kad vide da sam se dobro razbolio i da mi se smrt približila.
5. I da mi napominju ovu dovu da učim: Allahumme (O Allahu) e’innī (Ti meni pomози) ‘alā munkerātil-mevti ve sekerātil-mevti (na smrtnim šidetima).
6. I još ja vasijet činim, da tada kod mene Allahov džellešanuhu veliki rahmet napominju kako Allah džellešanuhu vrlo rahmet činjač i magfiret
7. činjač ovim svojim robovima, koji priznaju da je on kadar sve đunahе magfiret učiniti. I da kod mene kazivaju one lijepe ajete, hadise i
8. haberove, u kojima se kaziva Allahov džellešanuhu veliki rahmet i magfiret, nebili ja tada Allahu džellešanuhu veliki husni zan imo i nebili tako sa

³³ Ručno uneseni podaci iz obrasca vasijetname u tekstu ovog rada označeni su boldiranim slovima, štampani dio obrasca vasijetname u tekstu ovog rada nije boldiran.

³⁴ Invokacija – zahvala Allahu i slavljenje poslanika i njegove časne porodice: “U ime Boga, neka je hvala Allahu, i neka je pozdrav Poslaniku i njegovoj porodici.”

³⁵ Teufik, sin Salihage Šehovića, srez Visoko, džemat Hadži Hasanov, ukupno trideset hiljada krana za vasijet.

9. husni zanom na ahiret preselio.
10. I još ja vasijet činim da podikate i pogajrete, da mi na smrti od braće mumina oni dobri hadir budu, pa da se sa svojim
11. srcima Allahu džellešanuhu tevedždžuh učinu i da s draga srca od Allaha džellešanuhu zaišču i zamole da Allah džellešanuhu ovom fakiru u imanu selamet dade
12. i da ga od šejtanskog šera učuva, nebili me Allah dželešanuhu od šejtanskog šera učuvao i nebili mi lijepu pošljedicu mujesser učinio.
13. I još ja vasijet činim i molim, da mi šehadet kelimu napominju i da kod mene ovo uče: Ešhedu en lā ilāhe illallāh vahdehu lā šerīke lehu,³⁶
14. ve ešhedu enne Muhammeden ‘abduhū ve resūluhū.³⁷ Neka ovako kod mene uče i kad uče neka podobro viču, nebili i ja čuo i nebili se i ja za njima poveo,
15. pa šehadet kelimu izgovorio i nebili mi šehadet kelima najpošljednja riječ bila. Stoga kad god ja poslije šehadet kelime štogod drugo progovorim,
16. neka gledaju kako će me navesti da je opet izgovorim, ako je jednoć izgovorim, ako poslije nje drugo ništa ne progovorim, dosta je
17. i ta jedna. Ali ako ja za njima šehadet kelime ne izgovorim, nek me ne nagone “De reci! De reci!” nek mi tako ne govore, jer mogu se
18. ja nečim drugim zabaviti, a može se trefiti da ja ne budem kadar ni izgovoriti, pa mogu se – Ne’ūzubillahi te’ālā³⁸ – razljutiti, pa je odbiti, već
19. nek’ je oni kod mene podobro izgovaraju, nebili se i ja makar sa srcem za njima poveo.
20. I još ih molim, da mi napominju da se sa svakim halalim, da tobu učinim, da se obrijem, da ispod pazuha i po avret jerini
21. one dlake pogolim ili da obrijem, te da brkove podrežem i da nokte obrežem.
22. I još ja vasijet činim, ako bude kad (moguće) nek’ me okupaju, a ako ne bude, nek’ mi abdest uzmu, a ako ne bude moguće,
23. ni abdesta uzeti, onda makar tejemum (tejemum) uzmu.

³⁶ Svjedočim da je samo Allah bog, Jedini, On nema sudruga!

³⁷ I svjedočim da je Muhammed Božiji rob i Božiji poslanik!

³⁸ “Sačuvaj me Uzvišeni Bože!”

24. I još ja vasijet činim da mojim kabur kopačima kažu koliko će im se dati, dok ih pošalju da kabur kopaju. I kad me uzkopaju,
25. da u vodi i u kufjetima israfa ne čine.
26. I još ja vasijet činim da mojim dostovima za moju dženazu razglase, ne bi li na dženazi makar stotina ili bar četrdeset ljudi bilo.
27. I još ja vasijet činim kad se ja ukopam, da mi ko god od moje rodbine ili od mojih taliba, ili od ahbaba (dostova)
28. Allah rizasičun surei-Bekare, Jasini šerif, Tebareke, sedam puta Ihlasi šerif, dvoje Kul-e'uzu i Fatihai šerif i opet jedanest puta Ihlasi
29. šerif prouči i da sevab mojoj duši pokloni.
30. I još ja vasijet činim da na svršetku reknu oni što mi na kaburu hadir budu: ovoga učenja što mi proučismo i slušasmo sevab ovome mejitu poklonusmo.
31. I još ja vasijet činim da mi više glave jedan pogolem kamen nišanom se metne porad dove, neka dovi napominje, ali neka ni u
32. tom israfa ne čine.
33. I još ja vasijet činim da moja čeljad za mnom av(a)zile ne figane i da ne biše štogod naricali i nabrajali i previše mene falili,
34. već neka mnogo porad moje duše sadaku daju, pa baš od šta mogu, ako ne mogu s parom makar s čim mogu, sa hljebom, sa solim, sa lukom,
35. sa pirinčom, sa maslom ili drugim, ščim mogu i koliko mogu neka sadaku čine i Allah rizasičun neka fukari daju i sa jezikom neka
36. mojoj duši poklonu i na dovama neka me spominju, nek' me ne zaboravljaju,
37. i svojoj djeci ja još vasijet činim da uče i da drugog naučavaju one ilumove, u kojima ahiretske fajde imaju i da
38. takvi sahibije budu i da se sa lijepim poslovima zabave i da od halala ne bježe i da ni od kog ništa, ni mala ni mansiba ne traže, već
39. zarađujući nek' se u nafaci na Allaha džellešanuhu tevekul učine (oslone) i nek' "Wa man yattaqillaha..." ajeti-šerifa³⁹ meanijju napamte i meanijju misleći
40. neka ga uvijek uče.
41. I još ja se molim da mom bedelu kažu, kojim sam ja hadžom (mufredom, kiranom ili temetuom⁴⁰) vasijet učinio pa da onakim hadžom

³⁹ Kur'an, sura LXV, ajet 2 ("...a onome koji se Allaha boji...").

⁴⁰ Tri načina obavljanja hadža – *mufred* odnosno *ifrad*: kada hadžija učini nijet (odluči) da obavi samo hadžske obrede; *kiran*: kada hadžija učini nijet (odluči) da obavi

42. hadž učini, a da muhalefet ne učini, i ja svom vasi muhtarom govorim da on dade kome hoće one pare, koje preteku preko hadžskog
43. troška od onih para, koje su određene za hadža, a najvolio bih da ih bedelu dade.
44. Ja sebi vasi muhtarom ubiram *Hadžiibrahimović hafiz Salih*
45. Ja sebi vasi nazirom učinjam *Limo Mustafa efendi*

Strana 2

Uputa kako treba vasijet činiti

2. O braćo! Nama je farz i nama je zapovijedeno, da mi odmah tobu učinimo i pogajretimo, pa da hakove i kazaeta eda učinimo,
3. a da ihmaluka i te'hira ne činimo, jer ako u tom te'hira učinimo, opet ćemo i s tim đunahćari biti i đunah potekrariti. Ali mi
4. dikateći i gajreteći, da tobu učinimo i da te hakove kazae i eda učinimo more nam smrt doći, pa moremo umrijeti prije neg to
5. sve izvršimo, jer moguće je u svakom nefesu da nam smrt dođe; pa stoga se je toga bojati. Ulema je kazala, da je vadžib vasijet
6. učiniti dok se god ti svi hakovi eda ne učine.
7. O braćo! Nek' vam je na znanje, ako na jednom insanu ili Allahova džellešanuhu ili robovskog haka bude, njemu je vadžib, da za te
8. hakove vasijet učini da se s njega skinu i eda učine, a ako na njemu nikakva haka ne bude ili nikako nije bilo, ili je bilo pa ih je eda
9. učinio, onda mu je vasijet ili sunet ili mustehab, pa ako vasijet učini ima mu sevab, a ako vasijet ne učini nema mu đunaha.
10. O braćo! Nek' vam je i ovo na znanje, ako na jednom insanu nikakvih hakova nejma, a njegove su miraščije zgodne ili je on
11. zgodan, pa će oni sa njegovim mirazom ozgodniti, onda mu je bolje da vasijet učini, ali ne cijelu tretinu, već pomanje od tretine, a
12. a ako su mu miraščije fukara a na njemu hakova nejma i oni s njegovim neće ozgodniti, onda mu je bolje da ništa od mala vasijet
13. ne učini, već da sve njima ostavi.

skupa obrede umre i hadža; *temetu*: kada hadžija učini nijet (odluči) da obavi samo umru. Detaljnije o obredu hadža v. Serdarević 1968: 109–129.

14. A kad se na sebi ima hakova, onda se vasijet mora učiniti da se ti hakovi s njega skinu, pa makar svu tretinu vasijet učinio
15. ako manje zaklopiti ne može, jer ako mu od tretine manje ne more zaklopiti, a on svu tretinu vasijet ne učini, opet će biti đunahčar za to,
16. što je vadžib terk učinio.
17. Draga braćo! Ako hoćemo da svom evladu i svojim miraščijama što više ostavimo i da im od svog imetka treći dio
18. (sulus) sa vasijetom ne krnjimo, onda treba da se iz ranijeg spremamo, pa da se od hakova i dugova čuvamo i ako smo što dužni,
19. te ako na nama kakovih hakova imade, treba da mi što prije eda učinimo i sa sebe skinemo, pa nek' nijesmo dužni svoju tretinu u vasijet
20. okrećati.

Kako se vasijet čini

22. Dovedu se dvojica ili više dobrih ljudi, pa se pred njima kaže: ja to i to, tako i tako vasijet činim, na ovo ovako vi
23. šahidi budite, ili se vasijetnama napiše, pa se pred dvojicom ili više dobri ljudi prouči i rekne se: ovako vi šahidi budite.
24. Da jedan insan svojom rukom vasijetnamu napiše, pa da onda rekne: vi šahidi budite na ono što je u ovoj vasijetnami napisano i to je
25. džaiž. A da mu je drugi napiše, onda nije džaiž samo za toliko, već je treba pred šahidima proučiti i šahidima ih učiniti.

Šta će se u vasijetu proturiti

27. Kad na jednom insanu i Allahovih dželle šanuhu⁴¹ i robovskih hakova imade, u vasijetu će početi sa robovskim hakovima, te će
28. s njima vasijet učiniti, pa će iza toga sa Allahovim džellešanuhu hakovima vasijet učiniti.
29. Robovske hakove treba eda učiniti, pa da će vas imetak otići, a da neće varisima ništa ostati. Allahovi džellešanuhu hakovi
30. se iz tretine eda čine; s toga se za njih more do tretine goniti, u vasijetu, a preko tretine ne more; pa će se iza toga sa farzovima

⁴¹ Neka je Veličanstveno Njegovo Uzvišeno Biće!

31. (namazskim, postskim fidjama, zekatom i hadžom) započeti; pa će iza toga sa vadžibima (postski kefareti, jeminski kefareti, sadakai fitrenske fidje,
32. kurban i ono što je na se natovario, a nije izvršio (nezrovi) vasijet učiniti.
33. O braćo! Treba da se svaki od nas dobro promisli i da svaki sebe dobro prohesabi, pa od ovih gore spomenutih stvari,
34. koje na kome imaju, neka one vasijet učini, pa ako od tretine manje ne more zaklopiti, nek' ne žali, već nek' cijelu tretinu u vasijet učini,
35. ako ni sva tretina ne more zaklopiti, onda nek' odredi i vasijet učini ono što more, a što ne more neka vasijet učini da mu se
36. to sa devrom š njega iskat učini (obori). Ne smije se sa devrom vasijet učiniti ono što je dug dokle god tretine teče.
37. Iza toga svega, biva kad od ovih gore spomenutih stvari nijedna na njemu ne bude, onda more od ostalog šta hoće vasijet
38. činiti i to ako hoće, a ako neće, nejma mu đunaha, već mu ima sevab da ništa vasijet ne učini kad su mu varisi fukara. A ne smije sa
39. drugim ni šćim vasijet učiniti, dokle god dug ne podmiri, ako na njemu od gore spomenutih dugova ikakav dug ima.
40. Na kaburu, u džamiji, u medresi, kod kuće ili đe bilo za pare Jasi-ni⁴²-šerif, Fatiha⁴³-i-šerif, hatma-i-šerif, tevhid ili salavati-
41. šerif ili koji drugi zikri-šerif da se uči u "Berikat" ćitabu⁴⁴ i u "Inka-za-l-halikin" ćitabu⁴⁵ kaže da je batil s tim vasijet učiniti i da
42. su one pare haram onome, koji porad toga uči i za to pare uzme.
43. I još u istim kitabima kaže da je bid'at i da je batil vasijet učiniti da se iza njega oni dan ili onu noć, na sedminu, ili
44. na četerdestinu halva ili drugi jemeci prave, pa da se zijafeti daju.

⁴² Naziv XXXVI poglavlja u Kur'anu.

⁴³ Naziv I poglavlja u Kur'anu.

⁴⁴ Skraćeni naziv za djelo *al-Barīqat al-maḥmūdiyya* autora Naqšibandija Muḥammada b. Muṣṭafā al-Ḥādīmīja (u. 1762). To je komentar na poznato djelo "Tarīqati Muḥammadiyya" autora Muhammeda ibn Pīr 'Alī Bergivīje (u. 1572–74) iz oblasti islamskog vjerovanja, morala i ponašanja te misticizma. Napisano je na arapskom jeziku.

⁴⁵ Naziv poslanice o uvakufljenju novca koju je s arapskog na osmanski turski preveo Muhammed ibn Pīr 'Alī Bergivī (u. 1572–74). Bergivī je autor djela iz različitih islamskih disciplina koja su bila vrlo popularna kod nas i nakon odlaska Osmanlija, a naročito djelo "Bergivija", "Tarīqati Muḥammadiyya" i dr. Vidjeti: Bašić 2008: 102–111.

45. Ali samo porad Allahova raziluka fukaru nahraniti i njihovim kućama poslati, to je drugo. I još je bid'at i batil vasijet
46. učiniti da se kabur krečom i kamenom zida i da se s time i s jazijom zinetlejisava i da se po kaburovima svijeća i kandilj pali.
47. I tako u druge harama, mekruhe, đunahe i bid'ate vasijet činiti batil je i bid'at je.

Strana 3

1. Ja vasijet činim da se u ove dole spomenute stvari od mog imetka ova svota, koja je sprama njima naznačena potroši:

U vasijetu ovo je na prvoj deredži

	helera	kruna
3. Dužan sam		
4. Kod mene emanet ima		
5. Ja sam ukro od pa za to mu imam dužan		
6. Ja sam nazor uzeo pa za to mu imam dužan		
7. Ja sam razbio pa od tog mu imam dužan		
8. Ja sam iz bašče mejve ubrao, pa mu od tog imam dužan		
9. Ja sam napanjkopa je s mene šetovao, te za to mu imam dužan		
10. Ja sam jalan šahid bio, pa je s mene šetovao, te za to mu imam dužan		
11. Ja se molim i vasijet činim, da se ovi dug s mene skine i da se eda učini ako mi halaliti neće.		

U vasijetu ovo je na drugoj deredži

	helera	kruna
13. Za skidanje onog posta što je na meni osto da se u fidjama podijeli		

14. Za skidanje onog zekata što je na meni osto da se fukari podijeli		
15. Za hadž.....i Medine-i-munevverina zijareta, koji se imaju iza moje smrti za me eda učiniti		
16. Za skidanje onih namaza koji su na meni ostali da se u fidjama fukari podijeli Iskat-i salât ⁴⁶		6000
17. Za devra porad skidanja mojih namaza i posta i zekata i ostalih hakova		

U vasijetu ovo je na trećoj deredži

	helera	kruna
19. Ja sam nehotice insana ubio, pa za kefareti-katl da se fukari podijeli		
20. Za kefareti-jemin da se u fidjama fukari podijeli		
21. Za postski kefaret da se u fidjama fukari podijeli		
22. Za skidanje onih nezrova, koji su na meni ostali da se fukari podijeli		
23. Za skidanje onih sadaka-i-fitri, koje su na meni ostale da se u fidjama fukari podijeli		
24. Za skidanje onih kurbana, koji su na meni ostali da se fukari podijeli		

U vasijetu ovo je na četvrtoj deredži

	helera	kruna
26. Za tedžhiz i tekfin ve sâir kabûraların cümlesi ⁴⁷		6700

⁴⁶ Riječ *iskat* (ar. *isqât*, tur. *iskât*) ima značenje jedne vrste naknade/milostinje koja se dijeli siromasima za dušu umrlog radi iskupljenja grijeha zbog zanemarivanja vjerskih obaveza (namaz, post, zekat i dr.). U ovom slučaju radi se o otkupu propuštenih namaza. *Salât* (ar. *şalât*) je vjerski obred muslimana, jedan od pet stubova vjere, sinonim za namaz.

⁴⁷ Za *tedžhiz* i *tekfin* / opremanje i umotavanje u mrtvački pokrov "i sve ostalo kabursko".

27. Da se dade onom ko me uskopa		
28. Da se dade onom ko vodu uspoljeva		
		12700 ()

Strana 4

1. Da se dade onom ko vodu uzgrije		
2. Da se dade onima koji kabur uskopaju		
3. Za naslona		
4. Za tabut ili tenešir		
5. Da se dade onom ko mi dženazu usklanja i talkin uzuči		
6. Za ograde kabura i nišana	<i>Nișân taşları ve ()</i> ⁴⁸	2000
7. Na očeva i materina haka nijet da se fukari podijeli		
8.	<i>Birinci sene bâıramda kurbân için</i> ⁴⁹	800
9. Na komšinskog haka nijet da se fukari podijeli (<i>Birinci sene</i>) <i>Hatm-i ŝerîf okuyana</i> ⁵⁰		600
10. Na ostalih robovskih hakova nijet da se fukari podijeli.....		
11.	<i>'Ala(uddin) mahallesinde mekteb ta'mîr için</i> ⁵¹	1000
12.	<i>Hâcı İbrâhîm mahallesinde mekteb bûlaya hediyyesi</i> ⁵²	500
13. Da se dever činjačima dade nahakova nijet		
	<i>Ve mezkûr mekteb okuyanları</i> ⁵³ (<i>hediyyesi</i>)	250
14. Da se mom vasi muhtaru za njegovu zahmetiju dade		
	<i>Rosulje câmi' ŝerîfine ta'mîr için</i> ⁵⁴	1000
15. Da se mom vasi naziru za njegovu zahmetiju dade		6150

⁴⁸ Direke nišana i (!).

⁴⁹ Za kurban na Bajram prve godine (poslije smrti).

⁵⁰ Učaču časne hatme (prve godine).

⁵¹ Za popravku mekteba u Alaudin mahali.

⁵² Poklon za bûlu mekteba u Hadži Ibrahimovoj mahali.

⁵³ (Hedija) za učenike spomenutog mekteba.

⁵⁴ Za popravku časne Rosuljačke džamije.

16.	<i>Yeni Bayır câmi' şerîfine imâma hediyyesi</i> ⁵⁵	500
17.	<i>Mezkûr câmi' şerîfin müezzine (hediyyesi)</i> ⁵⁶	300
18.	Moj rođeni tarih <i>Hâcı Hasan câmi' şerîfine imâma hediyyesi</i> ⁵⁷	600
19.	Mog je oca ime <i>Mezkûr câmi' şerîfin müezzine (hediyyesi)</i> ⁵⁸	300
20.	Moje je matere ime <i>'Alâuddin câmi' şerîfin imama hediyyesi</i> ⁵⁹	600
21.	Šuhudul-hal ⁶⁰ <i>Ibrahim-aga Šehović ve Muhamed Hadži Ibrahimović Mezkûr câmi' şerîfin müezzine (hediyyesi)</i> ⁶¹	400
22.	Tarih kad se je vasijet činilo <i>Rebiul – Ahir 19, 1341</i> ⁶² <i>Hâcı Muruvet câmi' şerîfin imama hediyyesi</i> ⁶³	500
23.	Ove vasijetname sahibija jest <i>Teufik Šehović Mezkûr câmi' şerîfin müezzine (hediyyesi)</i> ⁶⁴	<u>300</u>
		9000
24.	Subhâne rabbīnā Rabbil-'izzeti 'ammā yaşifūna wa salāmun 'alal mursalīn walḥamdulillāhi rabbil 'ālamīn. ⁶⁵	
25.	<i>Rosulje câmi' şerîfin müezzine hediyyesi</i> ⁶⁶	250
26.	<i>'Alâuddin Kebîr câmi' şerîfin imama (hediyyesi)</i> ⁶⁷	300
27.	<i>Mezkûr câmi' şerîfin müezzine (hediyyesi)</i> ⁶⁸	200

⁵⁵ Poklon (hedija) za imama časne Novobrdске džamije.

⁵⁶ (Hedija) za mujezina spomenute časne džamije.

⁵⁷ Hedija za imama časne Hadži Hasan džamije.

⁵⁸ (Hedija) za mujezina spomenute časne džamije.

⁵⁹ Hedija za imama časne Alaudin džamije.

⁶⁰ Svjedoci – Ibrahim-aga Šehović i Muhamed Hadži Ibrahimović.

⁶¹ (Hedija) za mujezina spomenute časne džamije.

⁶² Rebiul-ahir 19. 1341. god. po hidžri, što odgovara 9. 12. 1922. god.

⁶³ Poklon (hedija) za imama časne Hadži Muruvet džamije.

⁶⁴ (Hedija) za mujezina spomenute časne džamije.

⁶⁵ Veličanstven je Gospodar naš, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako ga predstavljaju oni i mir poslanicima i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova (Kur'an, sura XXXVII, ajet 180–182).

⁶⁶ Poklon (hedija) za mujezina časne Rosuljačke džamije.

⁶⁷ Poklon (hedija) za imama časne Alaudin Kebir džamije.

⁶⁸ (Hedija) za mujezina spomenute časne džamije.

28. Iḥṭār ⁶⁹ :		
29. Ova vasijetnama vrijedi za svakog, jer svak more šta hoće i šta je njemu od potrebe ostaviti i vasijet učiniti, a more		
30. šta hoće, a nije zabilježeno i zapisano još i zabilježiti i zapisati, a more šta hoće priporiti i pomrsiti.		
31. Āe sam god ostavio prazno u saturama i između satura, more svak' potpuniti sa onim, šćim hoće i šta je za njega munasib.		10300
32.	<i>Fakîr çocukların gayret için hediyyesi</i> ⁷⁰	300
33.	<i>Hizme(t)kârımız kızı Âliye hediyyesi</i> ⁷¹	2000
34.	<i>Vasî-i muhtârım</i>	<i>hediyyesi</i> ⁷² 3000
35.	<i>Vasî-i nâzırım</i>	<i>hediyyesi</i> ⁷³ <u>1500</u>
36.		17100
37.	<i>Masârif-i müteferrikası için</i> ⁷⁴	<u>200</u>
38.		17300
39.		() <u>12700</u>
40.		<i>cem'an</i> ⁷⁵ 30000

⁶⁹ Upozorenje!

⁷⁰ Poklon za staranje o siromašnoj djeci.

⁷¹ Hedija za Aliju, kćer našeg sluga.

⁷² Hedija mom vasi muhtaru.

⁷³ Hedija mom vasi naziru.

⁷⁴ Za razne troškove.

⁷⁵ ukupno

Islamska dionička štamparija u Sarajevu

Rječnik manje poznatih riječi⁷⁶

A

- abdest – obavezno ritualno pranje muslimana prije molitve (perz. ābdest: āb “voda”, dest “ruka”; tur. abdest)
ahbab – prijatelj (ar. aḥbāb; tur. ahbap)
ahiret – onaj svijet, zagrobni život (ar. āḥirā; tur. ahiret)
alah rizasičun – radi Božijeg zadovoljstva (ar. Allāh “Bog” + ar. riḏā’ “zadovoljstvo” + tur. için “radi”)
avret jeri – stidna mjesta, polni organi (ar. ‘awrā; tur. avret + tur. yer “mjesto”)
av(a)zile – glasno, na sav glas (perz. āwāz “glas” + tur. postpoz. -ile “sa”)
ajet – kur’anska rečenica, odlomak (ar. āyā(t))

B

- Bajram – muslimanski vjerski praznik; praznik uopće (perz. bayram; tur. bayram)
batil – beskoristan, bezvrijedan, nevažeci (ar. bāṭil; tur. batıl)
bedel – zamjenik, onaj koji u ime drugoga i o njegovu trošku obavi hadž – ho-
doćašće na Kabu (ar. bādāl; tur. bedel)
bid’at – novotarija, krivovjerstvo (ar. bid‘a; tur. bid’ât)

Č

- čeljad – ukućani (sveslav. naziv za porodičnu organizaciju)

Ć

- ćitab – knjiga, knjiga koja sadrži vjerska učenja i propise (ar. kitāb; tur. kitap)

D

- de – uzvik poticanja i nukanja ljudi i životinja (skrać. od tur. hayde(i))
deredža – stepen, položaj (ar. dārāğā; tur. derece)
dev(e)r – muslimanski vjerski običaj povodom smrtnog slučaja. Iz imovine umrlog uzme se određena svota novca i zaveže u jednu maramicu. Pozo-
ve se grupa siromašnih ljudi i po posebnoj proceduri taj zavezani novac

⁷⁶ Ovaj rječnik nastao je na temelju referentnih rječnika navedenih u popisu litera-
ture.

ide iz ruke u ruku i tako kruži između njih. Zatim se novac podijeli za dušu umrlog u uvjerenju da će se umrli time razdužiti od vjerskih obaveza koje nije izvršio. Ovo se još zove "iskat". (ar. dāwr "okretanje"; tur. devir)
dikātiti – paziti; pažljivo i marljivo raditi (ar. diqqa "sitnoća, tankoća"; tur. dikkat "pažnja")
dost – prijatelj (perz. dūst, dōst; tur. dost); mn. dostovi
dova – molitva Bogu (ar. du‘ā’; tur. dua)

DŽ

džaiž – (vjerom) dopušteno, dozvoljeno (ar. ġāiz; tur. caiz)
dželle šanuhu – uzvik kojim se popraća izgovor ili spominjanje Božijeg imena (ar. ġällä šānuhū!) – Neka je slavno Njegovo Uzvišeno biće!
džemat – muslimanska vjerska općina, područje jedne džamije ili jednog imama (ar. ġāmā’a; tur. cemaat)
dženaza – molitva za mrtvog pred sahranu / skraćeno od dženaza-namaz (ar. ġānāzä; tur. cenaze)

Đ

đe – gdje
đunah – grijeh (per. gunāh; tur. günah)
đunahćar – grešnik (per. gunāhkār; tur. günahkār)

E

eda učiniti – izvršiti, obaviti (ar. ādā’; tur. eda)
emanet – povjerenje; povjerena stvar, dar (ar. āmānā(t); tur. emanet)

F

fajda – korist, dobit (ar. fā’idä; tur. fayda)
fakir – siromah (ar. faqīr; tur. fakir)
faliti – hvaliti
farz – stroga islamska vjerska zapovijed koja ne bi smjela ostati neizvršena (ar. farḍ; tur. farz)
fidja – otkup; oslobađanje vjerskih dužnosti novcem koji muslimani dijele siromasima za dušu umrlog kao otkupljenje njegovih neizvršenih vjerskih obaveza za života (ar. fidyä; tur. fidyä)
figan(iti) – jauk(ati), vriska(ti) zbog žalosti (perz. figān; tur. figan)
fukara – sirotinja, siromah (ar. fuqarā’; tur. fukara)

G

gajretiti – truditi se, svojski raditi, nastojati (ar. gayrā "nastojanje"; tur. gayret)

H

haber – vijest, glas, obavijest (ar. ḥabār; tur. haber)

hadir – prisutan (ar. ḥāḍir)

hadis – govor, izreka Muhammeda, usmena tradicija od Muhammeda. U širem smislu hadis je isto što i sunet, dakle sve ono što je Muhammed govorio, radio, preporučio ili odobrio da se radi. Hadis je uz Kur'an glavni vjerski i pravni izvor islama (ar. ḥadīṭ; tur. hadîs)

hadž – hodočašće u Meku u svrhu posjete Kabe, jedna od pet islamskih dužnosti muslimanu koji je finansijski u mogućnosti da ga obavi (ar. ḥaġġ; tur. hac)

hak – prāvo, dio koji pripada; obaveza; dug (ar. ḥaqq; tur. hak)

hakir – beznačajan, bijedan (ar. ḥaḳīr)

halal – ono što je vjerski dozvoljeno (ar. ḥalāl; tur. helâl)

halaliti (se) – (međusobno jedan drugom) oprostiti sve razmirice, uvrede... (ar. ḥalāl; tur. helâl)

haram – zabranjeno, nedopustivo (ar. ḥarām; tur. haram)

hatma – jedno učenje (čitanje) cijelog Kur'ana od početka do kraja (ar. ḥatmā; tur. hatim)

hazir – prisutan (ar. ḥāḍir; tur. hazır)

hedija – dar, poklon (ar. ḥadiyya; tur. hediye)

heler – najsitniji novac nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije; stoti dio krunne (njem. Heller prema imenu njemačkoga grada Halla gdje su ga najprije kovali)

husni zan – lijepo mišljenje (ar. ḥusn "lijep" + zan "mišljenje"; tur. hüsn + zan; arh. hüsn-i zann)

I

ihlasi šerif – naslov 112. sure Kur'ana (ar. ihlāṣ "iskrenost, čisto vjerovanje" + ar. šarīf "častan")

ihmaluk – zanemarivanje, otezanje, nemarnost (ar. imāl "zanemarivanje" + tur. suf. -lık)

ilum – nauka, znanje (ar. 'ilm; tur. ilim)

iman – vjerovanje u jednog boga; vjera islam (ar. īmān; tur. iman)

insan – čovjek, osoba (ar. insān; tur. insan)

iskat – milostinja koja se dijeli sirotinji za dušu pokojnika, čime će se on razdužiti od zanemarivanja vjerskih obaveza nakon što se provede određena procedura, tzv. devr; milostinja podijeljena radi zaštite umrlog od patnji (ar. isqāt; tur. iskât)

israf činiti – razbacivati, rasipati, nepotrebno trošiti (ar. isrāf; tur. israf)

J

jalan – laž; lažan (tur. yalan)

jazija – natpis, pismo, pisanje (tur. yazı od inf. yazmak “pisati”)

jednoć – jednom, jedanput (svesl. i psl. multiplikacijski prilog od pridj. broj. jedan)

jemeci, sing. jemek – pripremljena jela; objedi (tur. yemek)

jemin – zakletva (ar. yāmīn; tur. yemin)

K

kabur – grob, raka (ar. qabr; tur. kabir)

kadar – mogućan, sposoban, koji je u stanju da nešto učini (ar. qādir; tur. kadir)

kandilj – staklena posudica s uljem u kojem je zamočen fitilj koji gori; uljana svjetiljka, svijećnjak (lat. candēla; ar. qindīl; tur. kandil)

kaza, pl. kazaeta – naknadno izvršenje obaveze (ar. qaḍā; tur. kazâ)

kefaret – iskupljenje, naknada za grijeh (ar. kāffārā; tur. kefareť)

kefareti-katl – iskupljenje grijeha za ubistvo (ar. kāffārā + ar. qatl; tur. kefareť + katıl)

kefareti-jemin – iskupljenje grijeha za (neispunjenu) zakletvu (ar. kāffārā + ar. yāmīn; tur. kefareť + tur. yemin)

kefin – mrtvački pokrov, bijelo platno, šifon, u koji se u muslimana zamotava mrtvac za sahranu (ar. kāfān; tur. kefen)

kelima – riječ (ar. kālimā; tur. kelime)

krnjiti – načeti (od psl. pridj. krnj, krnja)

kruna – novčana jedinica nekih zapadnoevropskih država; službeno sredstvo plaćanja Austro-Ugarske Monarhije (lat. corona)

kufjet – hrana (ar. kufyā; tur. küfye)

Kur’an – muslimanska sveta knjiga (ar. Qur’ān; tur. Kuran)

kurban – bravče ili goveče koje muslimani kolju na Kurban-bajram kao pri-nošenje žrtve u znak bogobožnosti (ar. qurbān; tur. kurban)

M

magfired – oprost od grijeha (ar. magfirā; tur. mağfired)

magfired učiniti – oprostiti grijeh

mal – imovina, imetak (ar. māl; tur. mal)

mansib – zvanje, visok položaj (ar. manşib; tur. mansip(b))

meanijja, manija – značenje, smisao (ar. ma‘nā; tur. mâna)

Medina – grad u Saudijskoj Arabiji; posjećuje se prije ili poslije obavljanja obreda hadža u Meki (ar. Mādīnā; tur. Medine)

mejít – mrtvac (ar. mäyyit; tur. meyyit)

mejve – voće (tur. meyve)
mekruh – ružno djelo, pokuđeno (ar. mäkrūh; tur. mekruh)
mekteb – muslimanska osnovna vjerska škola (ar. mäktāb; tur. mektep)
miraz – nasljedstvo, naslijeđena imovina (ar. mīrāt; tur. miras)
miraščija – nasljednik (ar. mīrāt; tur. miras + suf. -cı)
more – može (psl. mogti “moći”; može dij. “more”)
muhalefet učiniti – protiviti se, oponirati (ar. muḥālāfā; tur. muhalefet)
mujesser učiniti – olakšati, učiniti lahkim (ar. muyässār; tur. arh. müyesser)
mujezin – džamijski službenik uči ezan i time objavljuje da je vrijeme molitvi
i poziva na molitvu (ar. mu’āddin; tur. müezzin)
mumin – vjernik, musliman (ar. mū’min; tur. mümin)
munasib – prikladno, pogodno (ar. munāsib; tur. münasip)
munevera – svijetla, sjajna; epitet grada Medine u Saudijskoj Arabiji (ar. mu-
nāwwār; tur. münevver)
mustehab – ono što je po islamskim propisima pohvalno da se čini (ar. mu-
stāḥab; müstehap)

N

nafaka – hrana, jelo i piće; ono što je čovjeku od boga određeno da pojede i
popije na ovom svijetu (ar. nafaqa; tur. nafaka)
najpošljednja – posljednja, zadnja (bos. dij. pošljednja = posljednja)
namaz – muslimanska molitva koja se obavlja pet puta na dan u određeno
doba (tur. namaz; perz. namāz)
napanjkati – oklevetati (bos. pref. na- + bos. panjkati “klevetati”)
nazōr – silom, na silu (bos. pref. na- + perz. zōr)
nefes – dah, dašak, disanje, izdisaj (ar. nāfās; tur. nefes)
nezr – zakletva (ar. nāḍr; tur. nezir)
nijet – namjera, nakana (ar. niyyā; tur. niyet)
nišan – nadgrobni kamen na muslimanskom grobu (perz. nišan; tur. nišan)

O

ozgodniti – obogatiti, postati bogat

P

para – novac, novčić (perz. pāre; tur. para)
pirinč – riža (perz. piring, biring; tur. pirinç)
podikatiti – ponastojati, potruditi se (od dikat, dikatiti; ar. diqqa “sitnoća,
tankoća”; tur. dikkat “pažnja, obraćanje pažnje na nešto”)
pogajretiti – postarati se, potruditi se (od gajretiti, gajret “nastojanje, zauzi-
manje, revnost, pomoć, zagrijanost, privrženost”; ar. gayrā; tur. gayret)

pogolem – (po)velik, oveći (bos. pref. po- + svesl. pridj. golem)
pomrsiti – poremetiti, pobrisati (bos. pref. po- + mrsiti “prvobitno griješiti > prekinuti post”)
poradi – radi (bos. pref. po- + radi)
postski kefaret – iskupljenje za dane obaveznog posta (bos. pōst; ar. kāffārā; tur. kefaret)
pošljedica – posljedica
potekrar(iti) – iznova, ponovo(iti) (bos. pref. po- + ar. tākrār; tur. tekrar)
prohesabiti – proračunati, procijeniti (bos. pref. pro- + tur. hesab; ar. ḥisāb)

R

rahmet – božija milost, samilost (ar. raḥmā; tur. rahmet)
raziluk – zadovoljstvo (ar. raḍī + tur. suf. -lık; tur. razılık)
rob – sluga (božiji), radnik, čovjek (psl. *rob*)
robovski – sluge božijeg, čovječiji, ljudski (prisv. pridj. od rob)

S

sadaka – milostinja (ar. ṣadaqa; tur. sadaka)
sadaikai-fitre – posebna milostinja koju muslimani dijele sirotinji uz mjesec ramazan, naročito pred Bajram, kao “čišćenje” posta od “omršaja” (ar. ar. ṣadaqa + ar. fiṭr; tur. sadaka-i fitr)
sahibija – vlasnik, posjednik (ar. ṣāhib; tur. sahib(p))
salāt – muslimanska molitva, namaz (ar. ṣalāh)
salavat – posebna molitva na arapskom jeziku kojom se poziva Božiji blagoslov na Muhammeda (ar. pl. ṣalawāt, sg. ṣalā(t); tur. salâvat)
satura – redak u knjizi ili pismu (ar. saṭr; tur. satır)
selamet – spas, povoljno stanje (ar. sālāmā; tur. selâmet)
sevab(p) – dobro djelo koje zaslužuje božiju nagradu; nagrada za dobro djelo (ar. ṭawāb; tur. sevap)
sprama – prema (od psl. prema = pravcem; s + prema/prama)
sulus – trećina imetka s kojom testator može, po šerijatskom pravu, slobodno raspolagati ako ima zakonskih nasljednika (ar. ṭulut; tur. sülüs)
sunset – sve što je Muhammed radio, preporučio ili odobrio da se radi, a što inače u Kur'anu nije spomenuto (ar. sunnā; tur. sünnet)
sure(a) – poglavlje u Kur'anu (ar. sūrā; tur. sure)

Š

šahid – svjedok (ar. šāhid; tur. şahit)
šehadet kelima – svjedočenje; riječi koje se izgovaraju kao svjedočenje pripadnosti islamu (ar. šāhādā; tur. şehadet)

šejtan – đavo, vrag (ar. šāyṭān; tur. şeytan)
šer – zlo, smutnja (ar. šārr; tur. şer)
šeri(j)at – islamski (vjero)zakon, islamski propis (ar. šārīa; tur. şeriat)
šerif – častan, plemenit (ar. šārīf; tur. şerif)
šidet – žestina, jačina, snaga (ar. šiddä; tur. şiddet)
šetovati – biti oštećen, imati štetu (psl. *šteta*)

T

tabut – drveni mrtvački sanduk kod muslimana bez poklopca, lijes (ar. tābūt; tur. tabut)
talib – učenik, đak, student (ar. ṭālib; tur. talip)
talkin – molitva za pokoj duše nad grobom umrlog neposredno nakon sahrane, kad se razidu oni koji su prisustvovali sahrani. Hodža glasno na arapskom upućuje umrlog kakve će odgovore davati anđelima/melecima – ispitivačima koji se javljaju u grobu (ar. talqīn; tur. talkin)
tarih – datum, dan; historija (ar. tāriḥ; tur. tarih)
tedžhiz – opremanje, priprema (ar. tāğhīz; tur. techiz)
te'hir – zakašnjavanje, otezanje, odgađanje (ar. tā'ḥīr; tur. tehir)
tejemum – ritualno trenje lica i ruku do laktova prije molitve muslimana u slučaju da nema vode (ar. täyämmum; tur. teyemmüm)
tekfin – zamotavanje umrlog u mrtvački pokrov/ćefine (ar. tākfīn; tur. tekfin)
tenešir – drveni sto na kome se mrtvac u muslimana kupa prije sahrane (perz. ten = tijelo + šu, šūy = prez. osn. od inf. šusten “prati”; tur. teneşir)
terk učiniti – ostaviti, propustiti, napustiti (ar. tārk; tur. terk)
tevedžuh učiniti – obratiti se (ar. tawağğuh; tur. teveccüh)
tevekul učiniti – pouzdati se, osloniti se (ar. tāwākkul; tur. tevekkül)
tevhid – muslimanski spomen za mrtve koji se sastoji u grupnom učenju pobožnih izreka i molitvi. Obično se uči u kući umrle osobe na dan sahrane, nakon sedam dana, nakon četrdeset dana, pola godine i na godinu (ar. tāwḥīd; tur. tevhid)
tobu (tevbu) učiniti – iskreno se pokajati, proći se grijeha (ar. tāwbä; tur. tövbe)
trefiti se – dogoditi se (ger. treffen)
tretina – trećina

U

ulema – muslimanski vjerski učenjak/ci (ar. ‘ulāmā’; tur. ulema)

V

vadžib – dužnost, obaveza (ar. wāğib; tur. vacip)

varis – nasljednik (ar. wārit; tur. vâris)
 vas – sav (stsl. zamj. pridj. vas od kojeg je metatezom nastalo sav, označava univerzalitet – svi predmeti zajedno, ili totalitet – jedan predmet u cijelosti)
 vasijet – testament, oporuka (ar. wašiyä; tur. vasiyet)
 vasijet učiniti – oporučiti (ar. wašiyä; tur. vasiyet)
 vasijetnama – oporuka, testament (ar. wašiyä “oporuka” + perz. nāme “pismo”)
 vasi(ja) – skrbnik, staratelj (ar. wāšiy; tur. vasi)
 vasi muhtar – izvršilac oporuke (ar. wāšiy + muhtar “odabran”; tur. vasi muhtar)
 vasi nazir – onaj koji nadzire izvršenje oporuke (ar. wāšiy + nāzir “nadziretelj”; tur. vasi nazır)

Z

zabaviti se – zadržavati se (bos. pref. za- + stsl. baviti se)
 zahmetija – nagrada za učinjeni trud ili za uslugu (ar. zaḥmā; tur. zahmet + ar. adj. suf. -iyyä)
 zaiskati – tražiti, moliti (psl. prij. za + psl. impf. iskati)
 zekat – milostinja koju je obavezan dati imućan musliman u godišnjem iznosu od 2,5 % cjelokupne imovine koja se nalazi u vlasništvu jedne osobe preko godinu dana; vrsta poreza u korist siromaha kojim se “čisti” imovina (ar. zākā(t); tur. zekât)
 zgodan – bogat
 zijafet – gozba, svečani ručak ili večera za više gostiju (ar. ḍiyāfä; tur. ziyafet)
 zijaret – posjeta, obilazak (ar. ziyārä; tur. ziyaret)
 zikir – pobožno izgovaranje, invokacija Božijeg imena (ar. ḍikr; tur. zikir); kao složenica u tekstu: zikri-šerif;
 zinetleisa(va)ti – ukrašavati (hibr. gl. nastao od tur. gl. zinetlemek “ukrašavati” + bos. suf. -isati; ar. zīnā; tur. ziyinet “ukras, nakit”)

Bibliografija

Neobjavljeni izvori

Vasijetnama Teufika Šehovića, fundus Orijentalne zbirke Zavičajnog muzeja – Visoko, inv. br. 62.

Veb-izvori

100 najpopularnijih škola u Istanbulu, TRT Bosanski, Pristupljeno 5. 5. 2020: <http://www.trt.net.tr/bosanski/kultura-turizam-i-umjetnost/2013/09/28/100-najpopularnijih-skola-u-istanbulu-23822>

Arabica, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 19. 5. 2020: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3488>

Literatura

Bašić, K. (2008): "Muhammed b. Pir Ali Birgivi – Život i djelo", *Novi muallim*, br. 35, Udruženje ilmije Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 102–111.

Devellioğlu, F. (2003): *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

Džajić, I. (2014): *Djelovanje nacionalnih kulturno-prosvjetnih društava u Visokom (1903–1949)*, Ban publishing, Visoko.

El-Buhari, M. (2009): *Sahihu-l-Buhari / Buharijeva zbirka hadisa*, Sarajevo.

Filan, K. (2014): "Turski jezik u Bosni u osmansko doba", *Anali GHB*, Knj. XXXV, Sarajevo, 151–178.

Gadžo-Kasumović, A. (2006–2007): "Vasijetname na osmanskome jeziku", *Anali GHB*, Knj. XXV–XXVI, Sarajevo, 45–85.

Geiger, V., Ostajmer, B. (2019): "Nostrifikacija i zamjena austrougarskih krunskih novčanica u Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca (1918.–1921.)", u: *Zbornik Muzeja Đakovštine*, Đakovo, 107–140.

Hangi, A. (2009): *Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*, Dobra knjiga, Sarajevo.

- Hasani, M. (2006): "Jedna interesantna wasijetnama iz Gračanice iz 1936. godine", *Takvim 2006*, Rijaset Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 107–120.
- Hasanović, B. (2008): *Islamske obrazovne ustanove u Bosni i Hercegovini od 1850. do 1941. godine*, Islamski pedagoški fakultet u Zenici, Zenica.
- Isaković, A. (1992): *Rječnik karakteristične leksike u bosanskome jeziku*, Bambi, Sarajevo.
- Kasumović, I. (1991): "Bergivija na bosanskom jeziku", *Islamska misao*, god. XII, br. 150, Sarajevo, 22–28.
- Klaić, B. (1968): *Veliki rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb.
- Korkut, B. (1977): *Kur'an s prevodom*, Sarajevo.
- Kreševljaković, H. (1934): *Visoko*, Islamska dionička štamparija, Sarajevo (Preštampano iz *Novog behara*, god. VIII).
- Muftić, T. (1973): *Arapsko-srpskohrvatski rječnik I i II*, Izvršni odbor Udruženja Ilmije u SR BiH, Sarajevo.
- Mulahalilović, E. (2005): *Vjerski običaji Muslimana/Bošnjaka*, El-Kalem, Sarajevo.
- Omerdić, M. (2000): *Hafizi Visokog i okoline*, Medžlis Islamske zajednice Visoko, Visoko.
- Rešidbegović, A. (2001): "Osnivanje i rad Islamske dioničke štamparije (tiskare) u Sarajevu od 1905. do 1948. godine", *Anali GHB*, Knj. XIX–XX, Sarajevo, 221–226.
- Sami, Ş. (1992): *Kâmûs-ı Türkî*, Gündoğdu Matbaacılık, Istanbul.
- Serdarević, M. S. (1968): *Fikh-ul-ibadat (Propisi o osnovnim islamskim dužnostima)*, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Sarajevo.
- Skok, P. (1971): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, Zagreb.
- Smailagić, N. (1990): *Leksikon islama*, IP "Svjetlost", Sarajevo.
- Škaljić, A. (1979): *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, "Svjetlost", OUR Izdavačka djelatnost, Sarajevo.
- Šuvalić, M. (1997): "Oporuka pri mojoj smrti i oko sahrane u kabur", *Takvim 1998*, Rijaset Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 319–320.
- Trako, S. (1978): "Šerhi wasiyyetname-i Bergiwi sa prevodom na srpskohrvatskom jeziku", *Anali GHB*, Knj. V–VI, Sarajevo, 117–126.

Summary

***Vasiyetname* (last will and testament) from the Oriental Collection of the Regional museum in Visoko**

A peculiar curiosity of the form of this vasiyetname from 1922 is the fact that, although the form of the vasiyetname created in Islamic Shareholders' Printing Press was printed in the Arabic script adapted to Bosnian (Arebica), the data of the last will (testament) of Teufik Šehović from Visoko were entered manually and written in the Ottoman Turkish language. Another curiosity is the fact that this form with the offered sections served the testator Šehović only as a document for writing a will with new content. This is supported by the fact that the sections in the vasiyetname form provided for data entry are mostly blank, while on the other hand, the testator adds a new list of sections at his own discretion.

Due to the fact that this is the only known vasiyetname of this kind preserved in Visoko, its significance is even greater if we take into account that the content of the vasiyetname offers an original source about an individual, who by direct will, makes donations to several mosques and maktabas contributing greatly to the local religious community, which is new data for studying the religious segment of the cultural history of Visoko between the two world wars.

A special feature of the form are also lesser-known words, mostly Turkisms, which mainly refer to the religious life and customs of Muslims, characteristic of the period of the form print, representing a very useful material for a special linguistic study.

The paper also gives a brief overview of the socio-economic position of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina in the context of content from the vasiyetname, so that additional research of

this source at the local level could provide interesting information on this topic.

The practice of drawing up a will (vasiyetname) is almost forgotten in our country today and is limited to rare examples. We hope that this paper will intrigue readers in order to at least partially revive the once widespread phenomenon of writing out wills (vasiyetname).

وصیتنامہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی رَسُوْلِہِ الْكَرِیْمِ عَلٰی آلِ رَسُوْلِہِ

اووہ یہ وصیت فقیر ای حقیرا توفیق بر صیال انا سبوح ربی فضائی صلی علیہ وسلم صلی علیہ وسلم صلی علیہ وسلم
یا سوڈری برائی وصیت جینیم، دای تاویمتو دا اخلاص شریف اوجہ اونداد ویدہ دا سام سے دوزیر وازیولوی ای دای سے سموت برهیلزیلا
ای دای می تاویمتو اووہ دوزو دا اوجیم: اللهم (او الهو) اعی (کی معنی بوموزی) علی ملکات الموت وکلمات الموت (یا سمرقین شدتیا)،
ای یوش یا وصیت جینیم، دا ندا قود معنہ الهوو جل شانہ ابلقی راحت باومیتو قافو الله جل شانہ ورتو رحمت جیناج ای مغفرت
جیناج اوجیم سوڈری رزیزولیا، قوی برزولوی دا به اذن قادر سومکناھا مغفرت اوجینیی، ای دا قود معنہ قازولوی اونه تشبیه اینه، حدیث ای
خیزووه، او قوزیما سے قازولوا الهوو جل شانہ وبلقی رحمت ای مغفرت، به یین یا ندا الهوو جل شانہ وبلقی حسن ظنی ایتو ای تمبیل ناقو سا
حسن ظنوم نا آخرت برهسلو.

ای یوش یا وصیت جینیم دا بودیقانہ ای بوعیرنه، دای تا سرتی اود برایه مؤمنیا اونی دوزری حاضر بودو، یا دای سے سا سوڈری
سرجیا الهوو جل شانہ کوحه اوجینو ای دای س دوانا سرچیا اود الهوجل شانہ زالیجینو ای زاملوله دا الله جل شانہ اوووم فقیرو او امانتو سلامت داده
ای داغا اود شیطانتو فرج شرا اوجیزوا، تمبیل مه الله جل شانہ اود شیطانتو فرج شرا اوجیزوا ای تمبیل می لیبهیز پوشلوه مجیز اوجینو،
واشهران محمدنا عبدموویووه، نقا اوزاقو قود معنہ اوجیه ای قاد اوجیه نقا بودوزیر وریجو، تمبیل ای یا جیو ای تمبیل سے ای یا دا تا بودوه،
یا شهادت کور ایزغوزوویو ای تمبیل می شهادت کور ایزغوزوویو، آقو به بدوچ ایزغوزوویو، آقو بوسلیبه نه دروغو نیشتا نه بروغوزوویو، دوستا نه
نقا غلهدار قاقوچیه مه ناروستی دایه اوجیه ایزغوزوویو، آقو به بدوچ ایزغوزوویو، آقو بوسلیبه نه دروغو نیشتا نه بروغوزوویو، دوستا نه
ای تا بدنا، آلی آقو یا زانیا شهادت کور ایزغوزوویو، آقو به بدوچ ایزغوزوویو، آقو بوسلیبه نه دروغو نیشتا نه بروغوزوویو، دوستا نه
یا نسیم دروغ زالیوی، آ مؤزه سه زرفقی دا یا نه بزدم قدر فی ایزغوزوویو، یا مؤغز سه - نمودبالله تالی - رازلوتی، یا به اودینی، ومج
نق می اونی قود معنہ بودوزیر ایزغوزوویو، تمبیل سے ای یا ملاق سا سرچیم زانیا بودوه.

ای یوش ایج مؤلم، دای تاویمتو دا سه ساواقیم خلایم، یا تویر اوجینیم، یا سه اوزیریم، دا ایسود بازوفا ای بو عورت یوری
اونه دلاقه بو غولم ایلی دا اوزیریم، نه دا برقوقه بودرهزم ای دا نطقه اوزیریم،
ای یوش یا وصیت جینیم، آقو بوسلیبه نه دروغو نیشتا نه بروغوزوویو، دوستا نه
فی ایدستا اوزمنی، اونداد ملاق نیم (بهیموم) اوزموز،
ای یوش یا وصیت جینیم دا مؤیم قایور قوراجیا قافو قولقوسیم سه دای، دوق ایج پوشانو دا قایور قولوی، ای قاد مه اووقولوی،
دا از ویدی ای اوزکیتیا اسرافا نه جینه.

ای یوش یا وصیت جینیم دا مؤیم دوسرولوا مؤز جنازو رادلاسه، تمبیل نا جنازی ملاق ستوتنا ایلی یار جه تردست اودی یلیو،
ای یوش یا وصیت جینیم قاد سه یا اوقولیم، دای قو غود اود مزیه رزیدینه ایلی اود مؤیج طالبیا، ایلی اود اخیابا [دوستووا]
اللهو صاحبون سوزومفره، یین شریف، تبارک، سداق بونا اخلاص شریف، دوزیه قل اعوذای قاعه شریف ای اوجیت بهذانت بونا اخلاص
شریف برزوی ای، دا ابواب مؤزی دوشی بولونی،
ای یوش یا وصیت جینیم دا نا سووشه بقو رفقو اون شری می نا قایور حاضر بودو، اوزوفا اوجیه تا شتو می برزویسینو ای
سازشاسق نواب اووومه مه پیتو بوقلوتوسو،
ای یوش یا وصیت جینیم دای ویس علاوه یدان بو غزلهم تلمن نیشاوم سه معنه یواد دوزمه، نقا دوزی تاویمته، آلی نقا فی از
نوم اسرافا نه جینه.

ای یوش یا وصیت جینیم دا مؤیا جلساد زا مؤوم اوزیله نه قیانه ای دا تمبیه شتوغود نارنجالی ای نارالی ای برهوشه معنہ قالی،
ومج نقا متوغو یواد مزیه دوشه ساداقو دایزه یا باش اود شتا متوغو، آقو تموغو سن باروم ملاق سن جیم متوغو سا هله بوم، سا سولیم، سا لوقوم،
سا بیرشچوم، سا ماسلوم ایلی دروغیم، سچیم متوغو ای قولقو متوغو نقا ساداقو جینه ای اللهو صاحبون نقا قورازی دایو ای سا یوزقوم نقا
مؤزی دوشی بوقلونی ای نا دوزولما نقا مه سیمومینه، نقا مه نه زارولوسو،

ای سوڈری دیجی یا یوش وصیت جینیم دا اوجیه ای دا دروغو ناچارای اونه علیموزوه، او قوبیا آخرتقم قایده ایماز ای دا
قوی صاحبیه بودو ای دای سه سا لیبهیم بوسلوزونا زاباره ای دا اود خلایا نه بیزه ای دای اود قوغ نیشتا، فی ملا فی مانصیبا، نه ترازه، ومج
زاراجیزوی نقا سه از ناقجی نا الله جل شانہ توکل اوجیه [اوسلونه] ای نق [ومن مق الله] - آت شریفنا معنیو ایلیمه ای معنیو میبیه جی
نقا نا اوزیبهقی اوجیه،
ای یوش یا سه مؤلم دا مؤوم بدهلو قوزو، قوییم سام یا حجوم [مفردوم، قرائو، ایلی تتموم] وصیت اوجینو، یا دا اوزاقیم حجوم
حج اوجینی، ادا مخالفت نه اوجینی، ای یا سووم وصی مختارو غوزوویو، دا اون داده قومه رجوحه اونه باره، قویه برهتقو برهتقو حجسقوغ
تروشقا اود اوجیه باره قویه سو اودومجه نه زا حجا، آ نابولوی بیج دا ایج بدهلو داده.

یا سهی وصی مختاروم اوزیرام
بسمو ولفظی اوجینیم

Sl. 1. Vasijetnama, str. 1
(Foto: Almin Tabak)

اوپوتا قاقو رهما وصیت جینتی

اوپوتایا ناما په فرض ای ناما به زاپوویچه توه، دا می اوندماح توبو اوجینتی ای پوناره توبو، با دا حقووه ای قضاةا ادا اوجینتیو، آدا اجمالقا ای تاحیرا نه جینتیو، پر آقاو توم تاخیر اوشجینتیو، اوبت جه می ای س نیم کناهارکی یقی ای کناہ پونکارایی، آلی می دقانہ جی ای غیر مہجی، دا توبو اوجینتیو ای دا نه حقووه قضاہ ای ادا اوجینتیو مؤره نام سمرت دوجی، یا مؤرمو ازمربیتی بریہ نق توبو سوه ایزورشیو، پر مؤغزجه به از سواقوم نمفسو دا نام سمرت دوجی، باس نوقاسه به تونا بزانی، علما به قازالا، دا به واجب وصیت اوجینتی دوق سه غودی سوی حقووی ادا نه اوجینتی.

اوپوتایا حق ولام به تا زمانه، آقاو تا بدتوم انسان ای اللہووا جل شانہ ایی رقبوسقوغ حقا بؤده، نعت به واجب، دا ژا نه حقووه وصیت اوجینتی دا سه س نفا سقینز ای ادا اوجینتی، آقاو تا نعت یقاقوا حقا نه بؤده، ایلی نفاقو نیہ بیلو، ایلی به بیلو با اع به ادا اوجینتیو، اوندما مؤ به وصیت ایلی سلت ایلی مستحب، با آقاو وصیت اوجینتی ایما مؤ نواب، آقاو نه اوجینتی نعا مؤ کناہا، اوپوتایا حق ولام به ای اووو تا زمانه، آقاو تا بدتوم انسان نفاقوویج حقووا نعا، آقاو نه غووه سو میرانجیہ زغوندہ ایلی به اذن زغودان، یا جہ اونی سا نغوویم میراوم اوغودتی، اوندما مؤ به بؤلہ دا وصیت اوجینتی، آلی نه جیہ لو ترمینتو، ووج بؤمانہ اود ترمینت، آقاو مؤ میرانجیہ فقرا (فقارا) آنا نعتو حقووا نعا ای اونی س نعا ولام نه جہ اوغودتی، اوندما مؤ به بؤلہ دا یشتا اود مالا وصیت نه اوجینتی، ووج دا سوه تبا اوستاوی.

آقاو سه س ناسہ ایما حقووا، اوندما سه وصیت مؤوا اوجینتی دوجی حقووی س نفا سقینز، با ماقار سوو ترمینتو وصیت اوجینتیو آقاو ماته زاقووی نه مؤره، پر آقاو مؤ اود ترمینتہ ماته نه مؤره زاقووی، آقاو سوو ترمینتو وصیت نه اوجینتی، اوبت جہ بی کناہکار ژا تو، شتو به واجب ترک اوجینتیو.

درانا براجو، آقاو حوجیمو دا سووم اولاد ای سوویم میرانجیما شتو ویشہ اوستاوی ای دا ایم اود سوویج ایما عتارجمی دیو (ثلث) سا وصیتو نه فریتو، اوندما ترمدا سه ایز رانیمغ سیرملاو، با دا سه اود حقووا ای اود دوزغوا جوامو ای آقاو سوو شتو دوزنی، نه آقاو تا ناما قاقوویج حقووا ایما، ترمدا می شتو بریہ ادا اوجینتیو ای سا سه سقبتمو، با نق نیسمو دوزنی سوویز، ترمینتو او وصیت اوقره جاتی.

قاقو سه وصیت جینتی

دؤومده سه دوزیجا ایلی ویشہ دوزج اودی، با سه برمد تبا قیوہ پانجو ای تو، آقاو ای اوقو وصیت جینتی، تا اووو اذواق وی شادی بؤدیت، ایلی سه وصیتا نایسه، با سه برمد دوزیچوم ایلی ویشہ دوزی اودی برؤچی ای ووقته سه: اوواقو وی شادی بؤدیت، دا پیدان انسان سوویم رقبو وصیتا نایسه، با دا اوندما رقبو وی شادی بؤدیت نا اوو شتو به از اووی وصیتا نایساو ای تو به جائز، آدا مؤ به دوزی نایسه، اوندما نیتہ جائز سامو ژا بولقو، ووج به ترمدا برمد شادما برؤچی ای شادما باج اوجینتی.

شتا چه سه از وصیت برؤتورچی

قاد تا بدتوم انسان ای اللہوویج جل شانہ ای رقبوسقوغ حقووا ایما، از وصیتو جہ بؤچی سا رقبوسقیم حقوویما، نه جہ س تبا وصیت اوجینتی، یا جہ ایزا نوقا سا اللہوویم جل شانہ حقوویما وصیت اوجینتی، رقبوسقوغ حقووه ترمدا ادا اوجینتی، با دا جہ واس ایماق اوجینتی، آدا نه جہ واراپا یشتا اوستای، اللہووی جل شانہ حقووی سه ایز ترمینتہ ادا جینتی، س نوقا سه ژا نیج مؤره دؤ ترمینتہ غونتی، از وصیتو، آقاو ترمینتہ نه مؤره، یا جہ ایزا نوقا سا فرضوویما (نمازسقیم، بؤستقیم فدایما، زکاتوم ای حجوم) زاپوجی، یا جہ ایزا نوقا سا وجیبا (بؤستقی کفاری، بئسقی کفاری، صدقہ فطره نسقہ فدیه، قربان ای ایزو شتو به ناسه نتواویو، آتیہ یزورشیو (نمذووی) وصیت اوجینتی.

اوپوتایا! ترمدا دا سه سواقی اود نام دوزی برؤمیس ای دا سواقی سه دوزی برؤحسای، با اود اذوج غوره سبؤمہ نؤیج ستواری، قویہ تا قومه ایما، نفا اونه وصیت اوجینتی، با آقاو اود ترمینتہ ماته نمؤره زاقووی، نق نه زالی، ووج نق جیہ لو ترمینتو از وصیت اوجینتی، آقاو سوا ترمینتہ نه مؤره زاقووی، اوندما نق اودردی ای وصیت اوجینتی اونی شتو مؤره، آقاو شتو نه مؤره نفا وصیت اوجینتی دا مؤ سه تو سا دعوویم ش نفا اسقاط اوجینتی (اویوی)، نسمیبه سه سا دعوویم وصیت اوجینتی اونی شتو به دؤغ دوقله غود ترمینتہ نه جہ.

ایزا نوقا سووما، بیوا قاد اود اذوج غوره سبؤمہ نؤیج ستواری ای پیدانا تا نعتو نه بؤده، اوندما مؤره اوداوستالوغ شتا حوجہ وصیت جینتی ای تو آقاو حوجہ، آقاو نه جہ، نعا مؤ کناہا، ووج مؤ ایما توبت دا یشتا وصیت نه اوجینتی قاد سو مؤ واری فوکارا، آنه سببیه سا دوزجیم کی شجیم وصیت اوجینتی، دوقله غود دؤغ نه بؤدیم، آقاو تا نعتو اود غوره سبؤمہ نؤیج دؤغوا ابقاوار دؤغ ایما.

تا قازوو، از جامی، از مدرسی، قود قزجہ ایلی جہ بیلو، یاره یس شریف، قانم شریف، ختم شریف، توحید ایلی صلوات شریف ایلی قوی دوزی ذکر شریف دا سه اوجی از بؤقت کناز ای او «اقتادالها لکین» کناز قازو دا به باطل س نیمه وصیت اوجینتی ای دا سو اونه یاره حرام اونومہ، قوی بؤراد نوقا اوجی ای ژا تو یاره اؤومہ.

ای بوش او ایستم کناجیا قازو دا به بدت ای دا به باطل وصیت اوجینتی دا سه ایزا نفا اونی دال ایلی اونی نوج، تا سدمینتو، ایلی تا چه مودستینتو حالوا ایلی دوزی به مہجی براوه، با دا سه ضایقی داپو.

آلی سامو بؤراد اللہووا واصلوفا فوکارو ناسراقی ای بیجویم فوجاما بوسلاقی، تو به دوزغو، ای بوش به بدت ای باطل وصیت اوجینتی دا سه قابو قره جیوم ای قامتوم زیدا ای دا سه س نیمه ای س یازیم زینتہ یساوا ای دا سه بؤ قابو دوزیما سویمیا ای قندیل بلی، ای آقاو از دوزغہ حرامہ، مکرمہ، کناہه ای بدعتہ وصیت جینتی باطل به ای بدعت به.

Sl. 2. Vasijetnama, str. 2 (Foto: Almin Tabak)

یا وصیت خیمیم دا سه از اووه دوله بیومونه بته ستواری اود مونغ ابعقا اووا سوواته قویا به سپرما تیا نازناجه نا بورتوشی:

از وصیتو اووو به نا برووی دهره جی

قرؤنا مهلهرا

دؤزان سام	...
قود مونه امامه ابا	...
یا سام اوقرو اود	...
یا سام نا زور اوومو	...
یا سام دازینو	...
یا سام از باشجه	...
یا سام نایاقو	...
یا سام یلان شاهد بو	یا به سی مونه

با زا تو مو ایام دؤزان
با زا تو مو ایام دؤزان
با اود توغ مو ایام دؤزان
میوه اوزراوه یا مو اود توغ ایام دؤزان
یا به سی مونه شته توواوه ته زا تو مو ایام دؤزان
تکواواوه ته زا تو مو ایام دؤزان

یا سه مؤلم ای وصیت خیمیم دا سه اووی دونه بی مونه سقا ای دا سه ادا اوجی آقو می حلالی نهجه.

از وصیتو اووو به نا دروغوی دهره جی

قرؤنا مهلهرا

زا سقیدانه اونوغ بوستا شتو به نا مهن اوستو دا سه از قیدیلما بؤدیله
زا سقیدانه اونوغ نکلا شتو به نا مهن اوستو دا سه فزقاری بؤدیله
زا حج ای مدینه منورهنا زیارمه قوی سه ایلیو ازا موزه سقری زا مه ادا اونجینی
زا سقیدانه اونوج نمازا قوی سو نا مهن اوستالی دا سه از قیدیلما فزقاری بؤدیله
فامعورا ببولد سقیدانا مومس نمازا ای بوستا ای زکاتا ای اوستالی حق

سقا صلووه

از وصیتو اووو به نا تره چوی دهره جی

قرؤنا مهلهرا

یا سام نه هوزیجه انسانا ازیو، با زا کفارت قتل دا سه فزقاری بؤدیله
زا کفارت بین دا سه از قیدیلما فزقاری بؤدیله
را بوستنی کفارت دا سه از قیدیلما فزقاری بؤدیله
زا سقیدانه اونوج نه ذرووا قوی سو نا مهن اوستالی دا سه فزقاری بؤدیله
زا سقیدانه اونوج صدقه فطری قوی سو نا مهن اوستاله دا سه از قیدیلما فزقاری بؤدیله
زا سقیدانه اونوج قربانا قوی سو نا مهن اوستالی دا سه فزقاری بؤدیله

از وصیتو اووو به نا چه توروی دهره جی

قرؤنا مهلهرا

زا تمیز ای تکفین **وسا قیورلا تریا جلدی**
دا سه داده اونوم قو مه اوسقزیا
دا سه داده اونوم قو وودز اوسبؤلهوا

۶۷۸۰
۱۶۲۰۰

Sl. 3. Vasijetnama, str. 3 (Foto: Almin Tabak)

هلههرا قرۆنا

دا سه داده اۆتۆم قو وۆدۆ اۆزغریبه
 دا سه داده اۆتۆم قو قانو اۆسۆبۆر
 زا باسۆنا
 زا تا پۆت ایل ته تهر
 دا سه داده اۆتۆم قو می جازۆ اۆسۆلانا ای تلقین اۆزۆجی
 زا اۆغزاده قانووا ای نیشانا
 تا اۆجیوا ای مانهنا حقا نیت دا سه قو قاری بۆدیجیلی

نا قوهیسنقوج حقا نیت دا سه قو قاری بۆدیجیلی
 نا اۆسۆلنج وۆبۆسقیق حقا نیت دا سه قو قاری بۆدیجیلی

دا سه دعومر جیئاجیا داده نا
 دا سه مۆم و سی مختارۆ زا تهغۆزۆ زجه نیتۆ داده
 دا سه مۆم و سی نظره زا تهغۆزۆ زجه نیتۆ داده

مۆی رۆجی قوئوخ
 مۆغ به اۆچا لیمه
 مۆبه به مانهه ایجه
 شهنۆ دالسال ابر صحرای جها نو کور و موه اهر
 قوئوخ قاده به وست جینینو
 اۆوه و سینهامه صاحبیا به ست
 سحان ربتا رب العزقه عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد لله رب العالمین

اخطار:

اۆوا و سینهامه وریبیدی زا سواقوخ. بهر سواق مۆره شتا حۆجه ای شتا به تهغۆزۆ اۆد بۆره به اۆسۆلانی ای وصیت اۆجیلینی. آ مۆر.
 شتا حۆجه. آ نیه زایبانه نو ای زایبانی بۆش ای زایبانی ای زایبانی. آ مۆره شتا حۆجه به بۆیورنی ای بۆسینی.
 چه سام غۆد اۆسۆلانی بۆرانی اۆ ساطوراما ای ایزمه جۆ اطوارا. مۆره سواق بۆتۆنیتی سا اۆیم. شجیم حۆجه ای شتا به زا
 نهنا مناسب.

فقیر کوهیله رینه عیوت اجموره هدیبه
 محض مکار من قزی عالیبه هدیبه کی
 وصی مختار هدیبه کی
 وصی ناخوم
 ملسا رف مستقر قزی اجموره

فقیر کوهیله رینه عیوت اجموره هدیبه
 محض مکار من قزی عالیبه هدیبه کی
 وصی مختار هدیبه کی
 وصی ناخوم
 ملسا رف مستقر قزی اجموره

60 707
 42 58
 60 702
 64 702
 43 702
 84 103
 57 702
 85 45
 85 605
 22
 687
 22
 669

جنا شتا دۆجیئنا شتا باریسا اۆ سارا به وۆ.

جنا شتا دۆجیئنا شتا باریسا اۆ سارا به وۆ.

Sl. 4. Vasijetnama, str. 4
 (Foto: Almin Tabak)

Sl. 5. Teufik Šehović, učenik liceja u Istanbulu, slikano 1. 2. 1909. god. (prvi slijeva) (Iz privatne kolekcije Esada Durajlića)

Sl. 6. Teufik Šehović, kao uposlenik Vojne pošte u Beču, period 1914–1918. god. (Iz privatne kolekcije Esada Durajlića)